

การเฟื่องฟู การแสดงด้วยภาพและการสร้างความรู้: พัฒนาการของระบบฐานข้อมูลติดตามและเฝ้าระวัง ความขัดแย้งของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้¹

สมัชชา นิลปัทม์² ศรีสมภาพ จิตรภิมย์ศรี³

(Received: December 5, 2022; Revised: December 23, 2022; Accepted: December 27, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบที่ใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว (Research Using Available Data) ซึ่งให้เห็นว่าระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังเป็นตัวช่วยในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสันติภาพ โดยทั่วไป ฐานข้อมูลต้องพัฒนามาจากฐานความรู้ซึ่งเป็นผลพวงมาจากแนวความคิดในเรื่องสันติภาพที่เสรี (Liberal Peace) ซึ่งมีความเชื่อที่ว่าศักยภาพในการเก็บรวบรวม เผยแพร่และตีความข้อมูล เป็นหัวใจสำคัญต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพที่มีเสรีภาพ การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี ทำให้มีพัฒนาการวิธีการในการเก็บข้อมูลและนำเสนอในสถานการณ์ความขัดแย้งให้ซับซ้อนขึ้น Deep South Watch เป็นระบบฐานข้อมูลซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ทางวิชาการ

¹ บทความนี้ พัฒนารู้นขึ้นจากงานวิจัยเรื่อง “โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเหตุการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านเหตุการณ์ความขัดแย้ง สภาทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และการศึกษาเพื่อการสื่อสารสาธารณะ” (2563) โดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชาสันติศาสตร์ คณะวิทยาการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

E-mail: samatcha.n@psu.ac.th (First Author และ Corresponding Author)

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นักวิจัยอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ E-mail: srisompob.j@gmail.com (Essentially Intellectual Contributor)

ต่อสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยมีพัฒนาการต่อเนื่องมาตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

อีกด้านหนึ่งงานวิจัยก็แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาระบบฐานข้อมูล เฝ้าระวังนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็นภาพและความรับรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างวาทกรรมแห่งความรู้และการสื่อสาร ความรู้ อันเป็นการสร้างความจริงอีกแบบหนึ่ง การมองเห็นด้วยภาพมีความสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแบบเดียวกับการพัฒนาความรู้ของพยาธิวิทยากายวิภาคศาสตร์ในโลกยุคใหม่ ระบบฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังภาคใต้แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่สำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง “การเพ่งพินิจ” (Gazing) และ “การแสดงภาพ” (Visualization) ทำให้เกิดการมองเห็นพลวัตของความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นใหม่ทั้งในมิติเวลาและสถานที่ ทั้งนี้ ฐานข้อมูลเฝ้าระวังที่สร้างจากหลายภาคส่วนในพื้นที่จึงต่างจากฐานข้อมูลด้านความมั่นคงที่เคยสร้างมาก่อนหน้าซึ่งมีมิติปิดลับ แข็งตัวและไม่มี ความยืดหยุ่น

คำสำคัญ: การมอง การแสดงด้วยภาพ ฐานข้อมูล การติดตามความขัดแย้ง ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

Gazing, Visualizing and Knowing: Development of Conflict Monitoring Database of Deep South Watch¹

Samatcha Nilaphatama² Srisompob Jitpiromsri³

Abstract

Through the research design using available data, this research has shown that the monitoring database system is a supporting tool for conflict resolution and making peace. In general, development of monitoring database is a consequence of concepts about “Liberal Peace,” which has hypothesized that capacity of collecting, disseminating, and interpreting conflict data is pivotal for bringing about conflict resolution and building the liberal peace process. Globalized transformation and technology have led to development of data collection methods and presentations in a more complicated conflict situation. Deep South Watch (DSW) is an innovative database system for studying violence situation which has been developed for over two decades by the local educational institution.

¹ From the Research “Development of the Southern Border Provinces’ database on Incident of Violence, Socioeconomic, Population and Education for Public Communication” (2020) by Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

² Lecturer, Ph.D., Department of Communication Arts, Faculty of Communication Science, Prince of Songkla University, E-mail: samatcha.n@psu.ac.th (First Author and Corresponding Author)

³ Assistant Professor, Ph.D., Senior Researcher, Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University, E-mail: srisompob.j@gmail.com (Essentially Intellectual Contributor)

On the other hand, the research has found that development of a monitoring database represents relationships between gazing and perceiving, knowing, a crucial component for the discursive formation and knowledge communication. It is one of the approaches for establishing truth. Visualization involves a new knowledge hidden behind things similar to the approach of pathological anatomy in modern time. Deep South Watch's database reveals that the relationships between gazing and visualization shape the understanding of conflict dynamics in the southern border provinces in both time and space dimensions. The monitoring database developed from locally inclusive sources is different from other official security databases, which involve closed, rigid and inflexible dimensions.

Keywords: Gazing, Visualization, Database, Conflict Monitoring, Deep South Watch

บทนำ

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามเฝ้าระวังความขัดแย้งไม่ว่าในสถานการณ์และพื้นที่ใด ๆ เป็นแนวคิดที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในยุคหลังสงครามเย็นเพื่อช่วยในการจัดการความขัดแย้งและสร้างสันติภาพ แต่สำหรับกรณีของประเทศไทยแล้วยังถือเป็นสิ่งใหม่ ดังสถานการณ์ที่มีความจำเป็นเฉพาะเมื่อมีการปะทุขึ้นและการขยายตัวด้วยกระแสรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ซึ่งครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสกับสี่อำเภอของจังหวัดสงขลาในปี พ.ศ. 2547 เหตุการณ์ดังกล่าวมีผลกระทบอย่างมากต่อนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติและผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งต่างก็พยายามแสวงหาเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อช่วยในการประเมินวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของความรุนแรงที่ดำเนินต่อเนื่องยาวนานและยังไม่มีทีท่าว่าจะยุติ การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและปราศจากอคติเกี่ยวกับความขัดแย้งที่รุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องต้องแสดงให้เห็นทั้งในมิติแห่งพื้นที่ (Space) และช่วงเวลา (Time) จึงเป็นประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาเครื่องมือทางนโยบายและองค์ความรู้วิชาการเพื่อให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อค้นหาทางออกที่จะยุติความขัดแย้งโดยใช้วิถีทางสันติ ดังที่ฟูโกต์ (Michel Foucault) เสนอแนวคิดที่ว่ามีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่าง “การมองเห็นและการรู้” จากการศึกษาวิชาพยาธิวิทยากายวิภาคศาสตร์ในศตวรรษที่สิบแปดและสิบเก้า ดังนั้น ฐานข้อมูลและการทำให้มองเห็นภาพจากฐานข้อมูลจึงเป็นการก้าวข้ามจากการเพ่งพินิจด้วยสายตา การคิดอย่างง่าย ๆ ไปสู่การสร้างความรู้ที่มีความหมายอย่างเป็นรูปธรรมและเต็มไปด้วยความรู้สึกที่ลึกซึ้ง โดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้กับความรู้อันเรื่องสันติภาพและความขัดแย้ง ดังนั้น ความเกี่ยวพันกันระหว่างการเพ่งพินิจ การมองเห็นด้วยภาพและความรู้จึงมีความหมายมาก รูปธรรมของความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการสร้างข้อมูล การพัฒนาเป็นฐานข้อมูลที่เป็นระบบและพัฒนาการวิธีการนำเสนอด้วยภาพที่มีความละเอียดทั้งมิติภาพ เวลาและสถานที่ ฐานข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวังความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีจุดเด่นที่ทำให้เห็นกระบวนการดังกล่าวอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายความสำคัญของการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามและเฝ้าระวังความรุนแรง - ความขัดแย้ง ที่ริเริ่มโดยภาควิชาการและภาคประชาสังคม ผ่านงานของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ซึ่งเป็นผลจากงานวิจัย บทความจะชี้ให้เห็นการเริ่มจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อเพิ่มมิติการเห็นด้วยภาพด้านพื้นที่และเวลา โดยเฉพาะการนำเสนอภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และกราฟแสดงช่วงเวลา การนำเสนอและวิเคราะห์บริบทการพัฒนาการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ยังจะอธิบายว่าการแสดงให้เห็นด้วยภาพช่วยให้ความรู้เรื่องความขัดแย้งในสามจังหวัดภาคใต้โดยละเอียดทั้ง มิติพื้นที่และเวลา ในท้ายที่สุดจะมีการอภิปรายเรื่องการสื่อสารองค์ความรู้เรื่องความขัดแย้งในภาคใต้ไปสู่สาธารณะเพื่อสร้างบทสนทนาเรื่องสันติภาพและการแก้ปัญหาในพื้นที่ความขัดแย้ง

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยจะใช้แนวคิดในการศึกษา 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1. ข้อมูลกับการอธิบายความเป็นจริงทางสังคม 2. การพัฒนาฐานข้อมูลเฝ้าระวังเหตุการณ์ความรุนแรงภายใต้บริบทเสรีภาพที่เสรี (Liberal Peace) 3. สันติภาพแบบผสม (Hybrid Peace) และฐานข้อมูลเฝ้าระวังที่ริเริ่มโดยคนใน (Insider Platform) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลกับการอธิบายความเป็นจริงทางสังคม

กลวิธีสำคัญประการหนึ่งของนักสังคมศาสตร์ในการอธิบายโลกความเป็นจริงทางสังคมที่ดำรงอยู่นั้น คือ การพรรณนาเพื่อใช้ในการอธิบายโลกความเป็นจริงทางสังคมที่ดำรงอยู่นั้น โดยอาศัยการใช้ศัพท์แสงเพื่อใช้ในฐานะของภาพแทนความเป็นจริงผ่านถ้อยคำ ทั้งนี้ ศัพท์เหล่านี้ต่างก็มีน้ำหนัก (Weight) คุณค่า (Value) และมีนัยยะแตกต่างกันออกไป (Kaewthep, 2013) นักวิชาการด้านสื่อสารศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า หากจะทดลองจัดวางภาพแทนของความจริงโดยอาศัยระดับของข้อมูลและความจริง จากความเรียบง่ายผ่านการปรุงแต่ง

มาน้อยที่สุด ตรงไปตรงมาที่สุด ไปสู่ความสลับซับซ้อนขึ้นตามลำดับ โดยอาจวัดเป็นระดับของข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

- **ข้อมูล (Data)** เป็นถ้อยคำเพื่อบอกเล่าความเป็นจริงในระดับแรกสุด เป็นการบอกเล่าอย่างตรงไปตรงมาตามที่ถูกสังเกตได้สัมผัส (Observer) จากสภาพความเป็นจริงนั้น ทั้งยังไม่ได้ผ่านการปรุงแต่งใด ๆ เช่น การเก็บแบบสอบถามมาใหม่ ๆ แล้วรอกข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา หรือการถอดเทปสัมภาษณ์ที่ถอดออกมาแบบคำต่อคำ

- **สารสนเทศ (information)** เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงความเป็นจริงในขั้นที่ 2 โดยสารสนเทศจะเป็นการนำเอา “ข้อมูล” มาสู่การเข้ากระบวนการ (Processing) ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น การแบ่งประเภท การจัดหมวดหมู่ การจำแนกหัวข้อย่อย ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในขั้นตอนนี้ ข้อมูลจะถูกจัดวางให้เป็นระบบระเบียบเพิ่มมากขึ้นมากกว่าในขั้นแรก ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการจัดหมวดหมู่นี้ ยังมองได้ว่าการจัดหมวดหมู่ถือเป็นอำนาจประเภทหนึ่ง ดังฟูโกต์ (Michel Foucault) กล่าวในหนังสือ Order of Things ว่าคือ ความสามารถในการจัดลำดับประเภทให้กับภาพตัวแทน ผ่านรูปสัญลักษณ์ คำนิยม ตาราง เพื่อที่จะทำให้เกิดการแจ่มแจ้ง พรรณนาข้อมูลต่างๆ ให้เห็นถึงความแตกต่างในข้อมูลต่างๆ ตั้งแต่เรียบง่ายไปจนสลับซับซ้อนอีกด้วย (Smart, 2013)

- **ความรู้ (Knowledge)** เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงความเป็นจริงในขั้นที่ 3 อย่างไรก็ตาม การที่ถ้อยคำจะถูกยกระดับขึ้นการเป็น “ความรู้” นั้น สารสนเทศจะต้องผ่านกระบวนการปรุงแต่งและจัดระบบเพิ่มเติมในอีก 3 ประเด็นสำคัญก็คือ

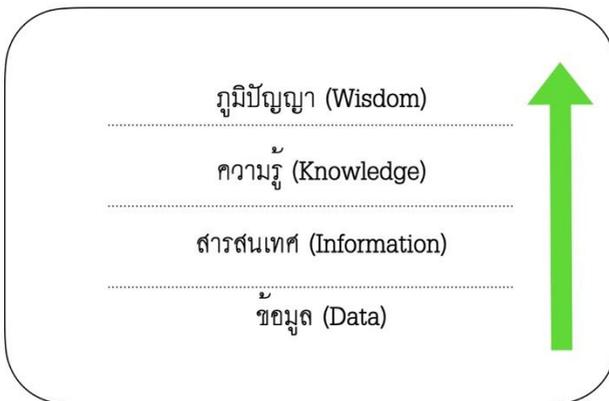
1. ต้องจัดระบบที่ประณีตเพิ่มมากขึ้น เช่น การอ้างอิงกับข้อความที่เคยผ่านการพิสูจน์มาแล้วและทำการเชื่อมโยงกันระหว่างตัวสารสนเทศเอง

2. ต้องจัดวางให้มีความสัมพันธ์กันในเชิงเหตุผล (Causal Order) ซึ่งสามารถที่จะระบุได้ว่า สิ่งใดมาก่อน เกิดก่อนในฐานะของ “สาเหตุ”

และสิ่งใดเกิดตามมาทีหลัง ในฐานะของ “ผล” กล่าวคือ มีคุณลักษณะของ “ลำดับเวลา” (Time - Series) เข้ามาเกี่ยวข้อง

3. ต้องมีความสม่ำเสมอ (Regularity) กล่าวคือ จะต้องมีความจริงเป็นในลักษณะทั่วไป ไม่ใช่เหตุการณ์เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือมีกรณียกเว้น

● **ภูมิปัญญา (Wisdom)** เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงสภาพความเป็นจริงเมื่อความรู้ถูกพิสูจน์และท้าทายผ่านมิติของเวลา กล่าวคือ ถูกพิสูจน์ครั้งแล้วครั้งเล่าจนตกผลึกเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เช่น สัจธรรมของชีวิต ย่อมเผชิญกับภาวะ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น

ภาพที่ 1 ระดับของการอธิบายความจริง
ที่มา: ปรับปรุงจาก Kaewthep (2013)

2. การพัฒนาฐานข้อมูลเฝ้าระวังเหตุการณ์ความรุนแรงภายใต้ บริบทเสรีภาพที่เสรี (Liberal Peace)

ในทางสากล การใช้ระบบข้อมูลมีความสำคัญในการเป็นตัวช่วยในการ
แก้ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงที่ก่อหายนะต่อชีวิตและทำลายการ
พัฒนาเศรษฐกิจสังคม น่าสนใจที่ว่า เป้าหมายการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
(SDGs) ยังได้รวมเอาการส่งเสริมสังคมที่มีสันติภาพและการอยู่ร่วมกันด้วยความ
หลากหลาย และมีเป้าหมายเพื่อที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบและการตายที่
เกี่ยวกับความรุนแรงดังกล่าวในทุกสถานที่อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งและความเปราะบางอ่อนแอและสามารถวัดความก้าวหน้าได้ ดังที่ปรากฏ
ใน SDG 16.1 การแก้ปัญหาความยั่งยืนตามเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมี
เครื่องมือที่วัดและติดตามร่องรอยของความรุนแรงได้อย่างชัดเจนและแม่นยำ
ระบบฐานข้อมูลการเฝ้าระวังและติดตามความรุนแรงจึงเป็นหนึ่งในเครื่องมือ
ดังกล่าว ระบบแบบนี้จะรวมเอาทั้งเครื่องมืออันหลากหลายที่สร้างข้อมูล
เชิงปริมาณเกี่ยวกับความรุนแรงจากฐานข้อมูลความขัดแย้งด้วยกำลังอาวุธไป
ตลอดจนถึงการสังเกตการณ์ความรุนแรงแบบต่าง ๆ ดังเช่น ปัญหาความขัดแย้ง
หลายที่หลายแห่งในโลก และอาชญากรรมในลาตินอเมริกาและแคริบเบียน
เป็นต้น เครื่องมือติดตามเฝ้าระวังความรุนแรงถูกนำมาใช้เพื่อวัดความก้าวหน้า
ในการลดความรุนแรงและบอกให้ประเทศต่าง ๆ ใช้ความพยายามในการ
แปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่สันติภาพ กล่าวโดยสรุปก็คือเครื่องมือฐานข้อมูล
สามารถนำมาใช้ในการวางแผน ใช้ในการติดตามเฝ้าระวังและใช้ในการ
สนับสนุนการพูดคุยสันติภาพได้ด้วย (Morel, 2016)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในระดับสากล ได้เกิดสถาบันทางวิชาการระดับโลก
ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้ง เช่น
Uppsala Conflict Data Project ของมหาวิทยาลัยอูปลาลา ประเทศสวีเดน
(Sundberg & Melander, 2013) Armed Conflict Location and Event
Dataset (ACLED) สหรัฐอเมริกา (Raleigh, Hegre, & Karlsen, 2010) และ
ฐานข้อมูล the UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset ของสถาบันวิจัยด้าน
สันติภาพแห่งออสโล นอร์เวย์ (PRIO) (Hallberg, 2012) สถาบันเหล่านี้ได้

พัฒนาข้อมูลเผ่าละวังเหตุการณ์ความรุนแรงในระดับโลกและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานและความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ

ในอีกด้านหนึ่ง ควรเข้าใจบริบทขององค์ความรู้ดังกล่าวด้วย ความคิดและความรู้ในเรื่องการติดตามเผ่าละวังความขัดแย้งและความรุนแรงในระดับสากลนั้นเป็นผลพวงมาจากแนวความคิดในเรื่องสันติภาพที่เสรี (Liberal Peace) เพราะมีความเชื่อที่ว่าศักยภาพในการเก็บรวบรวม เผยแพร่และตีความข้อมูลเป็นหัวใจสำคัญต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาสงครามกลางเมือง และสร้างความยั่งยืนในการแก้ปัญหาในสังคมยุคหลังความขัดแย้ง การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีบังคับให้ตัวแสดงความขัดแย้งทุกฝ่ายในระบบโลกพัฒนาวิธีการเข้าแทรกแซงในสถานการณ์ความขัดแย้ง มีวิธีการหลายอย่างที่ใช้กันแต่กล่าวโดยเฉพาะพัฒนาการในเรื่องภาษา ตัวบทและคำพูดบทสนทนาจะกลายเป็นหัวใจสำคัญในความสัมพันธ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ปฏิบัติการทางภาษา วาทกรรมและถ้อยคำดังกล่าวทำให้เกิดความพยายามที่จะกำหนดนิยามความหมายของแนวความคิด เช่น “สันติภาพ” และ “ความขัดแย้ง” ให้เป็นไปตามสิ่งที่ตัวเองต้องการในสังคมและเวทีระหว่างประเทศ ในกระบวนการนี้ แนวความคิดใหม่เกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งได้บังเกิดขึ้นหลังยุคสงครามเย็นในช่วงทศวรรษที่ 1990s ซึ่งแนวคิดนี้เน้นว่าการสร้างระบบเสรีนิยมทางการเมืองและเศรษฐกิจจะช่วยแก้ปัญหาสงครามกลางเมืองด้วยการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งนักกิจกรรมจากรัฐในโลกตะวันตกและองค์กรประชาสังคมระหว่างประเทศ สิ่งที่ตามมาคือได้เกิดมาตรฐานค่านิยมและการปฏิบัติในแบบใหม่ผนวกกับโครงการในการสร้างความรู้ (Knowledge Production Project) ที่เกี่ยวกับเรื่องของการขัดกันด้วยอาวุธ เพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งและการฟื้นฟูบูรณะหลังความขัดแย้ง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลประเทศตะวันตกและองค์กรระหว่างประเทศทั้งหลายก็ลงทุนกันอย่างหนักในเรื่องการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งในประเทศต่าง ๆ องค์กร เพื่อการพัฒนาทั้งหลายก็ใช้ระบบฐานข้อมูล เครื่องมือในการวิเคราะห์ความขัดแย้งและการประเมินผลกระทบในการวางแผนโครงการของตน องค์กรวิเคราะห์นโยบายแบบอ้างความคิด (Policy

Think Tank) หลายแห่งกำเนิดขึ้น ตัวอย่างเช่น International Alert และ The International Crisis Group (ICG) องค์กรดังกล่าวได้ตีพิมพ์เผยแพร่รายงานเรื่องความขัดแย้งในที่ต่าง ๆ ข้อถกเถียงโต้แย้งที่ตามมาคือว่าการรายงานและการวิเคราะห์ที่ดีขึ้นจะช่วยป้องกันความขัดแย้งในอนาคต (Lewis, 2017)

น่าสังเกตว่าในห้วงเวลาดังกล่าว การพัฒนาการกระบวนการผลิตสร้างความรู้สันติภาพแบบเสรีได้เกิดขึ้นไปพร้อมกับแนวคิดที่ว่าด้วย “การสร้างสันติภาพคือการสร้างรัฐให้เข้มแข็ง” (Peacebuilding-as-Statebuilding) หลังจากผ่านช่วงเวลาทศวรรษที่ 1990s ซึ่งเกิดความไม่มีประสิทธิภาพของโครงการที่องค์กรระหว่างประเทศไปร่วมจัดการปัญหาความขัดแย้งใน Bosnia-Herzegovina ความขัดแย้งใน Kosovo และ East Timor แนวคิดใหม่ก็คือว่าการแทรกแซงเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งควรจะไปเสริมความเข้มแข็งให้องค์อธิปัตย์มิใช่ไปบ่อนทำลายอำนาจอรัฐ โดยจะต้องทำให้เกิดการพัฒนาโลกทางสถาบันแบบเสรีนิยมในการจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง นี่คือนวนิยมใหม่ในช่วงทศวรรษที่ 2000s การเปลี่ยนแปลงแนวทางในทางทฤษฎีก็คือ องค์กรอธิปัตย์ของรัฐจะถูกมองในแง่ของ “การมีศักยภาพของรัฐ” มิใช่เรื่องความเป็นอิสระทางการเมือง ดังนั้นการแทรกแซง (จากต่างประเทศ) ก็คือการเข้าไปเสริมความเข้มแข็งให้กับองค์กรอธิปัตย์ การแทรกแซงเพื่อสร้างสันติภาพจะไม่ใช่การบีบบังคับจากภายนอกต่อรัฐอธิปัตย์แต่จะเป็นเรื่องของกิจการภายในด้วยกระบวนการช่วยเหลือในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิด “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือการสร้างศักยภาพในทางสถาบัน (Institutional Capacity-building) (Chandler, 2017) เราอาจจะสรุปได้ว่าลักษณะพิเศษของสันติภาพแบบเสรีมีก็จะประกอบด้วยภาษา บทสนทนาและแนวคิดหลักสามประการ คือ “การสร้างสันติภาพแบบประชาธิปไตย การสร้างภาคประชาสังคมและการสร้างความเข้มแข็งของรัฐ”⁴ (Richmond, 2014; Lewis, 2017)

⁴ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990s แนวคิดและถ้อยคำเหล่านี้ถูกนำมาใช้ในสันติภาพแบบเสรีนิยม คือ การพัฒนา (Development) การรักษาสันติภาพ (Peacekeeping) การสร้างสันติภาพ (Peacebuilding) การสร้างรัฐให้เข้มแข็ง (State building) การสร้างประชาธิปไตย (Democratization) การสร้างนิติธรรม (Rule of Law) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (Human Rights) การสร้างภาคประชาสังคม (Civil Society) และสร้างระบบทุนนิยม (Capitalism) ดูใน Oliver P. Richmond, *Peace: A Very Short Introduction*, New York: Oxford University Press, (2014) ; David Lewis, “The myopic Foucauldian gaze” (2017)

3. สันติภาพแบบผสม (Hybrid Peace) และฐานข้อมูลเผ่าละวังที่ริเริ่มโดยคนใน (Insider Platform)

แม้สันติภาพแบบเสรีจะถูกมองว่าอยู่ในฐานะของกระบวนการที่ผันแปรหลักในการสร้างสันติภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็ตกเป็นเป้าการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากเช่นกัน อันทำให้มีการเสนอความคิดว่าแนวคิดสันติภาพแบบเสรีนั้นไปปิดโอกาสแนวทางพัฒนาสันติภาพที่เป็นทางเลือกอื่น ๆ เช่น การจัดการความขัดแย้งแบบอำนาจนิยม (Authoritarian Modes of Conflict Management) ซึ่งผลิตสร้างความรู้ของตัวเองได้เช่นกัน (Lewis, Heathershaw & Megoran, 2018) นำสังเกตว่า มีนักวิชาการสันติภาพบางคนมองว่าพัฒนาการระบบฐานข้อมูลเผ่าละวังสะท้อนหลักคิดของฟูโกต์ ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง “ความรู้กับอำนาจ” ซึ่งสองอย่างนี้มีความสัมพันธ์กัน ทำให้ความรู้แบบสันติภาพแบบเสรีนิยมแพร่หลายและนำมาใช้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจนโยบายการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบเสรีนิยม การวิจัยและการให้คำแนะนำทางนโยบายจากองค์กรถึงความคิดทางนโยบายนอกจากเป็นการให้ความรู้ในเรื่องความขัดแย้งที่รุนแรงแล้วยังเป็นการทำหน้าที่ในการให้การศึกษาและเผยแพร่บทสนทนาเรื่องสันติภาพแบบเสรีนิยม องค์กรหรือสถาบันดังกล่าวส่งเสริมเรื่องอำนาจนำในการปกครองแบบเสรีนิยม หรืออำนาจปกครองชีวญาณ (Governmentality) อันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างความรู้กับอำนาจ สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามก็คือความจริงที่ว่าความรู้ในการจัดการความขัดแย้งในแบบอำนาจนิยมก็ขยายตัวออกไปในโลกปัจจุบันด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงมีข้อเสนออีกแนวทางที่ว่าด้วยสันติภาพแบบไร้เสรีภาพ (Illiberal Peace) ในระยะหลังในที่สุด เพื่อคานกับความรู้อย่างที่ต่อสู้กัน มีข้อเสนออีกทางหนึ่งว่าความรู้ที่เป็นของท้องถิ่นและมาจากคนในก็มีความสำคัญเช่นกันต่อพัฒนาการในแนวทางสร้างสันติภาพในยุคแห่ง “สันติภาพแบบผสม” (Hybrid Peace) (Richmond, 2016; Richmond & Michell eds, 2012; Ginty, 2011) ซึ่งความรู้ในเรื่องสันติภาพจากท้องถิ่นเป็นแนวโน้มที่สำคัญในการศึกษาเรื่องสันติภาพในปัจจุบัน

ยินดี (Roger Mac Ginty) ได้ทำการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดในหลายสังคมที่มีความขัดแย้งในเรื่องสันติภาพแบบผสม เช่น ในบางพื้นที่ของ

อัฟกานิสถาน อิรัก และซูดาน โดยเขาชี้ให้เห็นว่าสันติภาพแบบผสมเป็นผลจากการผสมผสานกันระหว่างเครือข่ายและโครงสร้างหลายอย่างและความสามารถของตัวแสดงบทบาทในท้องถิ่น ซึ่งมีความสามารถทั้งในแง่การต่อต้านและปรับตัวกับสันติภาพแบบเสรีที่มาจากภายนอก จนกระทั่งสามารถเสนอรูปแบบที่เป็นทางเลือกในการสร้างสันติภาพได้ (Ginty, 2010) แม้จะมีการศึกษาเรื่องดังกล่าวมากขึ้นแต่การใช้แนวทางสันติภาพแบบผสมในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องฐานข้อมูลเฝ้าระวังความขัดแย้งยังเป็นช่องว่างของการวิจัยในปัจจุบัน

แต่กระนั้นก็ยังมิข้อโต้แย้งถกเถียงกันอยู่ในแง่แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของการสร้างความรู้เกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลความขัดแย้งว่าทำไปทำไม? เพื่ออะไร? ใครได้ประโยชน์? เมื่อมองในแง่ของภาพใหญ่ ประเด็นโต้แย้งกันในเรื่องอำนาจกับความรู้นี้เป็นข้อสังเกตที่น่าจะนำมาเป็นข้อพึงระวังมิให้ความรู้ในเรื่องฐานข้อมูลและเครื่องมือการวิเคราะห์ความรุนแรงตกเป็นเครื่องมือของอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในความขัดแย้ง ฐานข้อมูลควรจะมาจกท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของคนในพื้นที่ แต่การมีความรู้ในการจัดการความขัดแย้งโดยผ่านระบบข้อมูลในการเฝ้าระวังความขัดแย้งและความรุนแรงก็ยิ่งถือว่ามีประโยชน์หากความรู้นั้นได้มาจากการสร้างสรรค์จากภายในท้องถิ่นเอง ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับแนวทางสร้างสันติภาพในแบบผสมดังที่กล่าวข้างต้นด้วย ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเปรียบเทียบความรู้และเครื่องมือในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลความรุนแรงในสามประเทศ คือ ประเทศไทยในกรณีของ Deep South Watch (DSW) ประเทศฟิลิปปินส์ในกรณีของ Bangsamoro Conflict Monitoring System (BCMS) ประเทศอินโดนีเซียในกรณีของ National Violence Monitoring System (NVMS) ซึ่งดำเนินการโดย Asia Foundation และ World Bank Group ข้อสรุปที่น่าสนใจก็คือ ในสังคมที่มีความขัดแย้ง ระบบข้อมูลเพื่อติดตามเฝ้าระวังความรุนแรงมีประโยชน์ในสามแง่มุม คือ (Morel, 2016)

1. เป็นระบบฐานข้อมูลความรุนแรงเพื่อใช้ในการวางแผน ในสังคมที่มีความขัดแย้งนั้นการวิเคราะห์บนฐานข้อมูลที่เข้มแข็งเกี่ยวกับตัวแสดงที่ขับเคลื่อนความขัดแย้ง (Conflict Drivers) และการเสนอหนทางไปสู่เสถียรภาพ

มีความสำคัญอย่างมากต่อใครก็ตามที่พยายามเสนอแนวทางในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่สันติภาพ (Transition to Peace) เครื่องมือการวิเคราะห์ความขัดแย้ง จึงได้มีการพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์และการออกแบบโครงการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

2. ฐานข้อมูลความรุนแรงมีประโยชน์ในการเฝ้าระวังและติดตามความขัดแย้ง พลวัตของความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปสู่การสร้างสันติภาพดำเนินไป ธรรมชาติและรูปแบบของความรุนแรงก็แปรเปลี่ยนไปด้วย ข้อตกลงสันติภาพ (ถ้ามีจริง) อาจหยุดความรุนแรงแบบแยกดินแดนแต่ไปเพิ่มความรุนแรงที่เกิดจากการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างชนชั้นนำท้องถิ่นในเรื่องการควบคุมอำนาจของสถาบันในการปกครองตนเอง ดังตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนแล้วในกรณีของ อาเจะห์ ประเทศอินโดนีเซีย

3. ฐานข้อมูลความรุนแรงเป็นประโยชน์ต่อการพูดคุยสันติภาพในสังคมที่มีความขัดแย้งนั้น ย่อมเกิดภาวะการขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความหนักแน่นในเรื่องเกี่ยวกับตัวขับเคลื่อนความขัดแย้ง ผลกระทบของความขัดแย้งและลักษณะของความขัดแย้งอาจนำไปสู่การแข่งกันตีความหมายสถานการณ์ในแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้รัฐบาลและประชาชนไม่อาจจะมีความเห็นพ้องต้องกันในการหาหนทางเพื่อแก้ปัญหาทางการเมืองและการพัฒนาได้ ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงซึ่งถ้าหากถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยระเบียบวิธีที่เข้มแข็งสามารถที่จะแสดงบทบาทที่มีคุณค่าในการประสานปรองดองคำอธิบายที่แตกต่างกันและส่งเสริมการพูดคุยเจรจาเพื่อแก้ปัญหาเท่าที่จะเป็นไปได้

น่าสังเกตว่าจุดแตกต่างระหว่างฐานข้อมูลในระดับสากลกับฐานข้อมูลที่มีฐานจากท้องถิ่นตามแนวคิดสันติภาพแบบผสมคือฐานข้อมูลท้องถิ่นจะมีประโยชน์ในการใช้งานในพื้นที่ความขัดแย้งที่หลากหลายมิติมากกว่าและมีประโยชน์กับกระบวนการสันติภาพจากคนในมากกว่า โดยฐานข้อมูลนี้มีไว้จะใช้ประโยชน์ในทางวิชาการและองค์กรระหว่างประเทศเท่านั้น

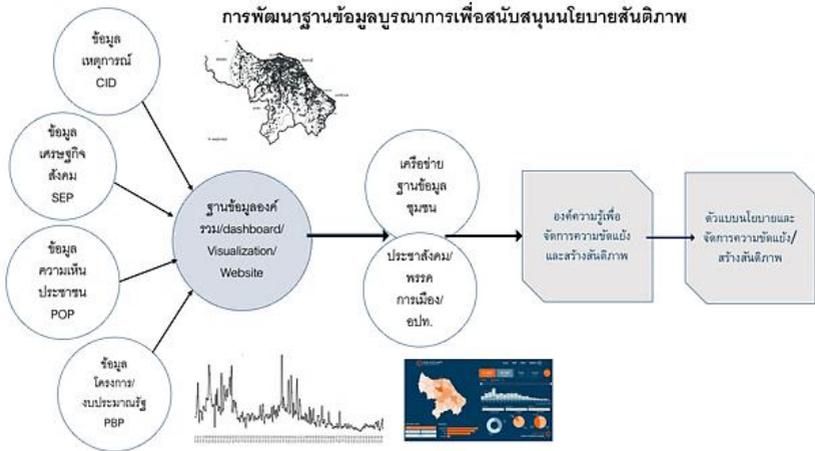
นอกจากนี้ สิ่งที่ทำหายเกี่ยวกับแนวคิดในการสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังความขัดแย้งก็คือประโยชน์ที่เป็นจริงในการใช้ข้อมูลนี้ในการ

แก้ปัญหาซึ่งนำไปสู่การสร้างสันติภาพและการพัฒนา ทำอย่างไรจึงจะทำให้ระบบฐานข้อมูลความรุนแรงสามารถเฝ้าระวังสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องนอกเหนือไปจากความขัดแย้งที่ใช้อาวุธอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น การติดตามความขัดแย้งเรื่องอื่น ๆ

ในสังคม ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาผลกระทบของโครงการและนโยบายของรัฐ ความขัดแย้งในชุมชน ปัญหาสาธารณสุข อาชญากรรมและความขัดแย้งที่เกี่ยวกับเรื่องเพศสภาวะ ปัญหาเหล่านี้ก็อาจจะนำไปสู่ผลกระทบต่อชีวิตของผู้คน การบาดเจ็บล้มตายและมีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นในเรื่องข้อมูลกับการอธิบายความเป็นจริงทางสังคม แนวคิดการพัฒนาการฐานข้อมูลเฝ้าระวังเหตุการณ์ความรุนแรง แนวคิดสันติภาพแบบผสมและฐานข้อมูลที่ริเริ่มโดยคนใน ทำให้เราได้โมเดลความคิดในการพัฒนาฐานข้อมูลแบบบูรณาการ เพื่ออธิบายความเป็นจริงในการอธิบายและเฟ้นงินิจต่อพลวัตเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำให้มองเห็นทั้งข้อมูลเหตุการณ์ ข้อมูลเศรษฐกิจสังคม ข้อมูลความรู้ลึกของประชาชนและข้อมูลโครงการ/งบประมาณรัฐในระดับพื้นที่ซึ่งสามารถแสดงภาพทางภูมิศาสตร์ มิติของเวลาและแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมอย่างมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interactive Database) ในกระบวนการฐานข้อมูลดังกล่าวต้องอาศัยการพัฒนาจากคนใน บนฐานของเครือข่ายชุมชนและการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการสร้างสันติภาพจากคนใน ตัวแบบความคิดดังกล่าวจะอุดช่องว่างองค์ความรู้ในเรื่องข้อมูลที่สามารถมองเห็นภาพและเป็นสันติภาพแบบผสม (Hybrid Peace) ดังที่กล่าวข้างต้น

ภาพที่ 2 ฐานข้อมูลบูรณาการเพื่อสนับสนุนนโยบายและการสร้างสันติภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบวิจัยเป็นวิธีการวิจัยแบบที่ใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว (Research Using Available Data) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิทั้งข้อมูลราชการ ข้อมูลสื่อมวลชน ข้อมูลทางกายภาพ และข้อมูลการวิจัยทางสังคม (Singleton & Straits, 1999) โดยมีกระบวนการที่ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ บันทึกข้อมูลข่าวรายวันเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีการปรับปรุง Codebook เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนทางวิชาการของฐานที่มีอยู่แล้ว⁵

⁵ แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้มีคุณูปการต่อการพัฒนาชุดข้อมูลเฝ้าระวังเหตุความรุนแรง ในกระบวนการนี้โครงการวิจัยได้เก็บข้อมูลจากสี่แหล่ง คือ ศูนย์แจ้งเหตุฉุกเฉินที่กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ประสานในจังหวัดยะลา รายงานรายวันที่กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภาค 4 รายงานจากศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ข่าวในพื้นที่ของสื่อต่าง ๆ ทุก ๆ ศูนย์จะรายงานทุกวันเข้ามายังศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ และเจ้าหน้าที่ฐานข้อมูลจะเก็บและสอบถามความถูกต้องของข้อมูลกับแหล่งอื่น ๆ จากนั้นก็จะมีการเข้ารหัสข้อมูลและใส่เข้าไปในชุดข้อมูลเพื่อปรับฐานข้อมูลให้ทันสมัยทุกวัน รายละเอียดแสดงในผลการวิจัย หัวข้อ 2.

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำฐานข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และการศึกษาเพิ่มเติมและเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมวิเคราะห์และปรับปรุงฐานข้อมูลในระหว่างที่มวิจัยและเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลรายวัน

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำรายงานการปรับปรุงและสรุปผลการศึกษาเพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลและ Codebook ดำเนินงานเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านทางสื่อออนไลน์

ขั้นตอนที่ 5 ทำรายงานวิเคราะห์สถานการณ์ด้านเหตุการณ์ความขัดแย้ง สภาพสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อการสื่อสารสาธารณะ

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีข้อค้นพบ 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับฐานข้อมูลเฝ้าระวังความขัดแย้งและความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความรู้และงานวิจัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2547 เป็นผลพวงโดยตรงจากความพยายามของหลายฝ่ายทั้งภาครัฐภาคเอกชน สถาบันการศึกษาองค์กรวิจัยและหน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนการทำงานของนักวิชาการที่พยายามจะทำความเข้าใจปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นและมีส่วนช่วยยกระดับความรู้ ความเข้าใจในปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงในพื้นที่ รวมทั้งแนวทางจัดการความขัดแย้ง แต่ความรุนแรงที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องก็สะท้อนถึงปัญหาข้อจำกัดของงานวิจัยและองค์ความรู้ประเภทดังกล่าวด้วย งานวิจัยเพื่อศึกษาสถานการณ์ความรู้และพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องกันจึงมีความสัมพันธ์กับนโยบายในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างสันติภาพ

ในขณะที่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ยังคงดำเนินต่อไป การศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวก็มีจำนวนมากขึ้น พร้อม ๆ กับที่ความคลี่คลายทางการเมือง กระบวนการสันติภาพเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งก็เกิดขึ้นแล้วแต่ทว่า

สถานการณ์ก็ยังคงไม่มีความแน่นอน จึงเป็นที่เห็นประจักษ์ว่าการจะแก้ปัญหาได้ประเด็นสำคัญก็คือ ต้องมีการสร้างระบบข้อมูลเรื่องความรุนแรงในสถานการณ์ดังกล่าว ข้อมูลนี้ต้องมีการพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่งเพื่อสร้างตัวแบบการวิเคราะห์นโยบายและหาหนทางยุติความรุนแรงอย่างสมเหตุสมผล ดังนั้น สิ่งที่น่าจะเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการความขัดแย้งก็คือ องค์ความรู้และฐานข้อมูลทางนโยบายที่พัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบ คำถามก็คือว่าเราจะพัฒนาฐานข้อมูลและตัวแบบการวิเคราะห์นโยบายให้ดีขึ้นโดยฐานข้อมูลนี้ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่รอบด้านทั้งเหตุการณ์ความรุนแรง ประกอบกับฐานข้อมูลด้านสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ได้อย่างไร? ที่ผ่านมารัฐบาลและสถาบันทางวิชาการในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น นอกจากหน่วยงานของภาครัฐแล้ว หน่วยงานเอกชนหลายหน่วยก็ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย แต่ปัญหาก็คือ ในระยะแรกของสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2547) นั้น ยังไม่มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐเอกชนและองค์กรทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานข้อมูลที่รวมเป็นฐานข้อมูลในทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง ประชากรและสถานการณ์ความรุนแรง ผลก็คือ ความเข้าใจภาพรวมของเหตุการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในแง่ต่าง ๆ ยังมีขีดจำกัด และยังทำให้นักวิเคราะห์ไม่สามารถสร้างเป็นตัวแบบการวิเคราะห์นโยบายและคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น ฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ในระยะแรกนั้นเป็นฐานข้อมูลที่อาศัยหน่วยวิเคราะห์ของเหตุการณ์รายวันจากสื่อมวลชนโดยมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่องเป็นระบบฐานข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 จนถึงเวลาปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ต่อมาเมื่อเหตุการณ์รุนแรงขยายตัวในปี พ.ศ. 2547 จึงได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลดังกล่าวขึ้นมาอีกโดยต่อยอดจากฐานเดิม โดยในปีแรก ๆ โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสุขภาพภาคใต้ (สวรส.) เพื่อให้สามารถที่จะรักษาความต่อเนื่องของข้อมูลเดิมและทำรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์รายเดือน และราย 3 เดือนต่อสื่อสาธารณะแต่ก็มีขีดจำกัดที่ไม่สามารถที่จะยกระดับฐานข้อมูลให้เป็นฐานข้อมูลเชิงบูรณาการ ที่รวมทั้ง

ข้อมูลด้านสังคมเศรษฐกิจ ประชากร และฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการสังคมศาสตร์ เทคโนโลยีใหม่และทรัพยากรบุคคลที่มีความพร้อมในจำนวนที่มากพอเพียงที่จะพัฒนาให้เป็นฐานข้อมูล บูรณาการ และนำมาใช้ประโยชน์ต่อการวิเคราะห์นโยบายได้

ในขณะนั้น เริ่มมีความเข้าใจว่าการวิเคราะห์ปัญหาความรุนแรง และความขัดแย้ง ข้อมูล และระบบฐานข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งได้มีองค์กรทางวิชาการและหน่วยงานของรัฐพยายามพัฒนาระบบฐานข้อมูลดังกล่าวขึ้นมาแต่ยังไม่สมบูรณ์ จากรายงานวิจัยในปี พ.ศ. 2553 ปรากฏว่ามีฐานข้อมูลการวิเคราะห์ที่สำคัญในเวลานั้น 2 แห่ง คือ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch - DSW) และ VIS (Violence-related Injury Surveillance - VIS) นอกจากนี้ หน่วยงานราชการด้านความมั่นคง เช่น กองทัพ ตำรวจและหน่วยงานพลเรือนอื่น ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยก็ได้สร้างระบบฐานข้อมูลความรุนแรงและสภาพปัญหาต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วย (Jitpiromsri, Sugunnasil, & Sowana, 2010) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch - DSW) เดิมเมื่อแรกตั้งใช้ชื่อว่าศูนย์เฝ้าระวังเชิงองค์ความรู้ (Intellectual Deep South Watch - IDSW) ซึ่งตั้งขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งฝ่ายวิชาการ สื่อและองค์กรพัฒนาเอกชนในการเฝ้าติดตามสังเกตการณ์และทำความเข้าใจสถานการณ์ให้ถูกต้อง ส่วนฐานข้อมูลของ VIS ก็เป็นข้อมูลของโรงพยาบาลและกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งข้อมูลของเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ ที่รายงานข้อมูลความรุนแรงรายวัน ต่อมาก็ได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลของศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศว.ชต.-Deep South Coordination Center) ในระบบข้อมูลดังกล่าวมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ผลกระทบ ความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่เพื่อประโยชน์ต่อการเยียวยาตามนโยบายของรัฐบาล และสามารถนำมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์ความรุนแรงได้เช่นกัน แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังจำกัดเฉพาะข้อมูลความรุนแรงและความสูญเสีย โดยขาดองค์ประกอบของระบบ

ข้อมูลที่รวมเอาการวิเคราะห์ไปถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งฐานข้อมูลของ DSW VIS และ ศว.ชต. เป็นฐานข้อมูลในเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ที่สำคัญที่สุดที่มีอยู่ในขณะนั้นที่จัดตั้งขึ้นในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และถูกนำไปอ้างอิงจากหน่วยงานราชการ สื่อมวลชน และองค์กรระหว่างประเทศ ผ่านทางระบบรายงานบนอินเทอร์เน็ตของ DSW นับได้ว่าระบบฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นนวัตกรรมใหม่ของการศึกษาทางวิชาการต่อสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง DSW ได้รับการอ้างอิงจากแหล่งต่าง ๆ ในระดับนานาชาติอยู่ตลอดเวลา (Peace Insight, 2009)

2. ระบบฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้: บริบทและพัฒนาการ

ท่ามกลางกระบวนการก่อตัวขึ้นของชุดความรู้ บทสนทนาและวาทกรรมเรื่องความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในระยะแรกของคลื่นความรุนแรง ฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้มีต้นกำเนิดมาจากการวิจัยทางวิชาการและได้รับการพัฒนามาจนกระทั่งเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อเท็จจริงสำหรับประชาชนทั่วไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพลเมืองในพื้นที่การพัฒนาชุดข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ต่อยอดต่อไปในอนาคตจะสร้างประโยชน์ต่อการทำวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อสนับสนุนการแก้ไขความขัดแย้งและสร้างสันติภาพ ในวิชาการด้านสันติภาพและความขัดแย้ง ข้อมูลที่เป็นจริงและน่าเชื่อถือจะช่วยให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการค้นหาหนทางที่จะยุติความรุนแรงด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือ เช่น การใช้ชุดฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์แนวทางการยุติความขัดแย้ง (Kreutz, 2010)

ชุดข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้แต่เดิมมีการพัฒนาขึ้นที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี โดยโครงการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์เหตุความรุนแรงที่ปะทุขึ้นอีกระลอกในช่วงนั้น เมื่อเดือนมีนาคมปี พ.ศ. 2547 กระบวนการจัดเก็บข้อมูลเริ่มต้นโดยใช้ซอฟต์แวร์ Microsoft Access version 2003 แหล่งที่มา

ของข้อมูลประกอบด้วยข่าวที่รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด เป็นต้น ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในชายแดนภาคใต้ที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสกับอีกสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา โดยที่ฐานข้อมูลดังกล่าวมีสถิติรายวัน รายเดือนกับรายปี เดิมผู้วิจัยประสงค์ที่จะใช้สถิติที่กรองและดึงออกมาจากฐานข้อมูลนี้ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และพยากรณ์แบบแผนของความรุนแรงเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากนั้นบทวิเคราะห์ข้อมูลได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ สร้างความสนใจในแวดวงนักวิจัย นักวิชาการ สื่อและหน่วยงานรัฐ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ฐานข้อมูลนี้ถูกจัดวางให้สนับสนุนการพัฒนาฐานข้อมูลสถานการณ์ลักษณะเดียวกันที่หน่วยงานรัฐอื่น ๆ จัดเก็บอยู่เพื่อสาธารณประโยชน์ มีการนำฐานข้อมูลสถานการณ์ไปใช้เพื่อวิเคราะห์นโยบายเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2548 (2005) เมื่อคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ได้ตั้งทีมวิจัยค้นหาความจริงให้สืบสวนสาเหตุและผลกระทบของความขัดแย้งที่รุนแรง ซึ่งปะทุขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 บนพื้นฐานของโครงการวิจัยที่นักวิจัยในสังกัดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พัฒนาขึ้นมาในปี พ.ศ. 2547 ข้อมูลจากฐานข้อมูลสถานการณ์ได้ปรากฏในรายงานของ กอส. เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่า ความรุนแรงมีการวางแผนและประสานงานอย่างดีโดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ไม่มีใครรู้จักในขณะนั้น ข้อสรุปดังกล่าวแตกต่างจากทฤษฎีสมคบคิดที่อ้างว่าหน่วยงานท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่รัฐบางคนเป็นผู้จัดฉากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Jitpiromsri, 2006; Jitpiromsri, 2019)

ฐานข้อมูลสถานการณ์ภาคใต้จึงวิวัฒนาการกลายเป็นแหล่งข้อมูลหลักเพื่อการอ้างอิงสำหรับภาควิเคราะห์นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้งและสร้างสันติภาพ นอกจากจะรายงานตัวเลขผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากความรุนแรง การใช้ฐานข้อมูลยังสามารถบ่งชี้ความหลากหลายกับแนวโน้มแบบแผนที่สำคัญของความขัดแย้งรุนแรงในพื้นที่ แหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้มีคุณูปการต่อการพัฒนาชุดข้อมูลเฝ้าระวังเหตุความรุนแรง DSW ได้เก็บข้อมูลจากสี่แหล่งคือ ศูนย์แจ้งเหตุฉุกเฉินที่กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ประสานในจังหวัดยะลา

รายงานรายวันที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภาค 4 รายงานจากศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และศูนย์ข่าวในพื้นที่ของสื่อต่าง ๆ ทุก ๆ ศูนย์จะรายงานทุกวันเข้ามายัง DSW และเจ้าหน้าที่ฐานข้อมูลจะเก็บและสอบถามความถูกต้องของข้อมูลกับแหล่งอื่น ๆ จากนั้นก็จะมีการเข้ารหัสข้อมูลและใส่เข้าไปในชุดข้อมูลเพื่อปรับฐานข้อมูลให้ทันสมัยทุกวัน (Jitpiromsri & Engvall, 2015)

ในกระบวนการป้อนข้อมูล เจ้าหน้าที่จะระมัดระวังในเรื่องการเข้ารหัสและป้อนข้อมูลเข้าทุกวัน เมื่อถึงทุกสิ้นเดือนทางทีมจะมีกระบวนการบรรณาธิการและตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นจะดำเนินการสรุปข้อมูล จะมีการออกรายงานสรุปภาพรวมรายเดือนของทุกเดือน โดยจะรายงานเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น ยอดรวมของเหตุการณ์รุนแรงทั้งหมด จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต ผู้ใช้รายงานนี้ส่วนใหญ่คือ สื่อสารมวลชนทั้งภายในและต่างประเทศ สถานทูตต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ในประเทศไทย หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน รายงานสรุปรายเดือนจะแสดงข้อมูลดังต่อไปนี้⁶

- จำนวนเหตุการณ์รวมถึงรูปแบบต่าง ๆ ของความรุนแรง
- จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต โดยแยกข้อมูลตามศาสนา

ของผู้ได้รับผลกระทบ

- จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต แยกข้อมูลตามอาชีพของผู้ได้รับผลกระทบ

สาเหตุของเหตุการณ์รุนแรงแตกต่างกันไปตามแต่ปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงการก่อความไม่สงบ อาชญากรรม และความขัดแย้งส่วนตัว เป็นเรื่องยากที่จะ

⁶ ฐานข้อมูลเหตุการณ์ของกระทรวงมหาดไทยในปัจจุบันได้หยุดดำเนินการไปแล้ว ฐานข้อมูลของ กอ.รมน. และตำรวจยังมีการดำเนินการอยู่ จุดต่างระหว่างฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้กับฐานข้อมูลราชการ คือ คำนิยามเรื่อง “เหตุการณ์” ฐานข้อมูลทหารจะนับรวมหลายเหตุการณ์ในเวลาและสถานที่ใกล้เคียงกันเป็น “หนึ่งเหตุการณ์” ตามยุทธการ แต่ฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้อาศัยข้อมูลจากการนำเสนอทางสื่อมวลชน Online Media และตรวจสอบกับข้อมูลราชการ ข้อมูลในพื้นที่ อาศัยนิยามมาตรฐานการนับ “เหตุการณ์” ที่ละเอียดมากตาม Codebook สามารถแยกแยะได้ทั้งการยิง การระเบิด การวางเพลิง การก่อกวน ฯลฯ จึงนับเหตุการณ์เป็นจำนวนครั้งในแต่ละมิติเวลาและสถานที่โดยละเอียดมากกว่า ฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้จึงมักจะมีกรนับจำนวนครั้งในรายละเอียด/ความถี่สูงกว่าฐานข้อมูลทางราชการอื่น ๆ

แยกแยะและระบุชัดเจนถึงสาเหตุของความรุนแรงในพื้นที่ในระยะหลายปีที่ผ่านมา ข้อมูลจากกระบวนการที่น่าเข้าจะคัดเลือกเฉพาะกรณีที่พิจารณาว่าเกี่ยวกับความมั่นคงเท่านั้น ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงและยังอยู่ในกระบวนการสืบสวน กรณีที่ชัดเจนว่าไม่เกี่ยวข้องกับการก่อความไม่สงบจะถูกตัดออกไปตามปกติแหล่งข้อมูลต้นทางจะได้รับการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในภาคสนาม ซึ่งรวมทั้งเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่อำเภอ เพื่อคัดกรองเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อความไม่สงบเท่านั้น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา ทางศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ กับสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ร่วมมือกับธนาคารโลกและมูลนิธิเอเชียประจำประเทศไทยพัฒนาต่อยอดฐานข้อมูล DSW ต่อไป มีการกำหนดกรอบคิดใหม่ และกำหนดทิศทางให้กับการปรับโครงสร้างฐานข้อมูลใหม่ โดยที่ DSW ต้องกำหนดนิยามใหม่และเข้ารหัสใหม่สำหรับเหตุการณ์กว่า 15,000 ครั้งที่บ้านทักไว้ ฐานข้อมูลชุดดั้งเดิม กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ (Jitpiromsri, 2017)

- ใช้รหัสที่มีค่าคงเส้นคงวาและมีค่านิยามที่ชัดเจน
- ทำให้กระบวนการทำงานชัดเจนมากขึ้น
- มีการควบคุมคุณภาพโดยการตรวจสอบสองขั้นตอน
- มีการจัดเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลดิบและข้อมูลที่ผ่านการประมวล

แล้วอย่างมั่นคงปลอดภัย

หลักการสำคัญสำหรับการปรับโครงสร้างฐานข้อมูล คือ การพึ่งพาคำนิยามมาตรฐาน และรหัสมาตรฐานให้มากที่สุด ต่อยอดจากขีดความสามารถที่มีอยู่ในพื้นที่และทำให้มีความเรียบง่ายเป็นหลัก เวอร์ชันใหม่ของฐานข้อมูลได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นในแง่ของการเข้าถึง ความถูกต้องแม่นยำ และความรวดเร็วในการผลิตผลลัพธ์ ดังนั้น กระบวนการทำงานจึงซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ในการที่จะตรวจสอบ วิเคราะห์และจัดประเภทข้อมูล การป้อนข้อมูลจากเอกสารเข้าไป การเช็คความถูกต้องของข้อมูลที่มีต้นทางมาจากแบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ การ

จัดเก็บข้อมูล ทั้งในรูปแบบเอกสารและรายงานปกติ ทุกขั้นตอนนี้จำเป็นต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่สามารถแยกแยะขั้นตอนปฏิบัติต่าง ๆ ได้ และสามารถควบคุมคุณภาพได้⁷

ระบบฐานข้อมูลนี้ทำให้ DSW สามารถเตรียมรายงานสรุปสถานการณ์รายเดือนได้ มีการรายงานข้อมูลที่มีความสำคัญ เช่น แนวโน้มเหตุการณ์ความรุนแรง การบาดเจ็บและเสียชีวิต การใช้งานเพื่อการวิจัยได้รับความสะดวกจากการที่มีการใช้คำนิยามที่เป็นมาตรฐาน การเข้ารหัสและวิธีการดึงข้อมูลออกมาด้วยวิธีที่เรียบง่าย โครงสร้างฐานข้อมูลที่ซับซ้อนมากกว่าเดิมนี้มีสามองค์ประกอบหลัก คือ ข้อมูลเหตุการณ์ ข้อมูลผู้กระทำความรุนแรง และข้อมูลผู้เสียหายหรือผู้ได้รับผลจากความรุนแรง นอกจากนี้ ฐานข้อมูล DSW ยังมีมิติเกี่ยวกับพื้นที่ของข้อมูลเพื่อยกระดับขีดความสามารถของการวิเคราะห์ งานวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งส่วนมากจะพิจารณาเกณฑ์เฉลี่ยระดับประเทศและละเลยความแตกต่างในมิติพื้นที่ภายในประเทศ ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่สามารถที่จะปรับปรุงการวัดรวมทั้งระดับประเทศในแบบเก่า และช่วยให้เราเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นประการใด และความแตกต่างหลากหลายด้านใดที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในระดับพื้นที่ ระบบฐานข้อมูลมีการบูรณาการข้อมูล Geographic Information System (GIS) เข้ากับฐานข้อมูล DSW เวอร์ชันแรกของฐานข้อมูลนี้ซึ่งจะรวมเอาข้อมูลพื้นที่ คือ ที่อยู่และพิกัดทางการทหารเข้าไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ มีการจัดตั้งอีกโครงการแยกออกมาเพื่อเข้ารหัสข้อมูล GIS มาตรฐานในรายละเอียดเข้าไปในฐานข้อมูล อุปสรรคของภารกิจนี้ก็คือการที่ไม่มีแผนที่ฐานที่แม่นยำสำหรับพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ทางทีมจึงได้สร้างแผนที่ฐานระดับหมู่บ้านขึ้นมา โดยใช้โปรแกรม ArcView GIS เพื่อลงพิกัดให้กับแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่ โดยข้อมูลรายชื่อหมู่บ้านทั้งหมดมาจากกระทรวงมหาดไทย ที่มาพร้อมกับรหัสมาตรฐาน ISO ไทยสำหรับจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้านที่กระทรวง

⁷ เจ้าหน้าที่ประจำในการทำข้อมูลมี 4 คน ภูมิหลังประกอบด้วยวุฒิปริญญาตรี 3 คน (ด้านสังคมศาสตร์และภูมิศาสตร์) ปริญญาโท 1 คน (ด้านสถิติศาสตร์) ทีมข้อมูลทั้งหมดทำงานต่อเนื่องในโครงการประมาณ 10 ปีซึ่งได้ผ่านการฝึกอบรมด้านโปรแกรมฐานข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและดูงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับโครงการฐานข้อมูล

มหาดไทยให้ไว้ จะมีการแสวงหาแหล่งข้อมูลสำหรับข้อมูลทางภูมิศาสตร์ในการระบุพิกัดเพื่อให้ได้มาซึ่งแผนที่ระดับหมู่บ้าน โครงการฐานข้อมูลมีแผนจะขอภาพถ่ายดาวเทียมจาก GISTDA กับข้อมูลบางส่วนได้มาจาก Google Earth เนื่องจากประเทศไทยไม่มีนิยามว่าศูนย์กลางของหมู่บ้านคืออะไร ทีมข้อมูล DSW จึงได้กำหนดพิกัดบนพื้นฐานของจุดตายตัวที่เป็นศูนย์กลาง เช่น สีแยกโรงเรียน มัสยิด เป็นต้น ในที่สุดแล้ว DSW จะสามารถพัฒนาไปสู่ข้อมูลเหตุการณ์ที่มีรหัสทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดรหัสทางภูมิศาสตร์สำหรับเหตุการณ์ส่วนใหญ่ของจำนวน 15,000 ครั้งบนพื้นฐานของภาพถ่ายดาวเทียมของสถานที่เกิดเหตุ สามารถใช้ภาพถ่ายดาวเทียมเพื่อระบุจุดเกิดเหตุเพื่อประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาในการลงพื้นที่เพื่อหาพิกัดจุดจริง

3. ระบบฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW)

กล่าวโดยสรุป ระบบฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) มีฐานะเป็นหนึ่งในทางเลือกสำคัญในการทำความเข้าใจภาพความขัดแย้งและพัฒนาข้อเสนอในเชิงนโยบายต่อการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาการตลอด 2 ทศวรรษข้างต้นของฐานข้อมูลอาจแบ่งออกเป็นช่วงระยะต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาฐานข้อมูลไปพร้อม ๆ กับงานวิจัยและข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

3.1 เวอร์ชันแรกหรือ 1.0 เป็นผลจากงานวิจัยในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งจัดทำขึ้นโดย ศรีสมภพ จิตรภิมรณศรี และคณะ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยเป็นการศึกษาเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาฐานข้อมูลนี้เกิดจากงานวิจัยฐานข้อมูลที่ส่งให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในขณะนั้นโดยเป็นฐานข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2536-2544 ซึ่งพัฒนามาจากไฟล์ข้อมูลภายในหน่วยงานราชการด้านความมั่นคง การพัฒนาในขั้นเริ่มต้นได้รับงบประมาณสนับสนุนจากศูนย์อำนวยการบริหาร

จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (Jitpiomsri, Kittavorn, Lakateb, Raden-Ahamad, & Sowana, 1999)

3.2 เวอร์ชัน 2.0 อาศัยโครงสร้างของฐานข้อมูลในงานวิจัยข้างต้นและพัฒนาต่อยอดหลังความรุนแรงที่ยกระดับขึ้นตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการวิจัยด้านยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ปปส.) ในปลายปีเดียวกัน ฐานข้อมูลชุดนี้เป็นการให้ภาพเปรียบเทียบในเชิงประจักษ์ต่อความรุนแรงเมื่อเทียบกับสถานการณ์ 1 ทศวรรษก่อนหน้านั้น สิ่งที่น่าสนใจคือ ผลการศึกษานั้นได้เผยแพร่ในสื่อมวลชนก่อนที่จะพัฒนาเป็นบทความวิชาการในเวลาต่อมา (Jitpiomsri, 2005)

3.3 เวอร์ชัน 3.0 เป็นการพัฒนาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2548 โดยคณะทำงานฐานข้อมูลชุดแรกได้รับการชักชวนให้เป็นหนึ่งในคณะวิจัยที่ศึกษาความรุนแรง เพื่อตอบสนองต่อภารกิจของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นจัดตั้งขึ้นมาหลังเหตุโศกนาฏกรรมที่ตากใบ ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษานี้คือ มีแบบแผนและโครงสร้างของความรุนแรงที่สะสมมาตลอดระยะเวลาหลายเดือนก่อนหน้านั้น อันแสดงให้เห็นจากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลเหตุการณ์ (Jitpiomsri, 2005) ฐานข้อมูลในเวอร์ชัน 3.0 นี้เองได้กลายเป็นโครงสร้างที่ในเวลาต่อมาได้มีการปรับปรุงและต่อยอดเป็นฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ตลอดระยะเวลาหลายปีต่อจากนั้น

3.4 เวอร์ชัน 4.0 หลังจากที่มีความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องฐานข้อมูลความขัดแย้ง เช่น Uppsala Conflict Data Project ของมหาวิทยาลัยอุปซาลา ประเทศสวีเดน (Sundberg & Melander, 2013) และ Armed Conflict Location and Event Dataset (ACLED) สหรัฐอเมริกา (Raleigh, Linke, Hegre, & Karlsen., 2010) นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกและมูลนิธิเอเชีย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งและความรุนแรงในบริบทอื่น ๆ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้จึงปรับปรุงฐานข้อมูลใหม่ในช่วงปี พ.ศ.

2556-2557 เพื่อพัฒนาเป็น Deep South Incident Database หรือ DSID (Morel, 2019) ซึ่งบรรจุการจำแนกแยกแยะและนิยามใหม่ ๆ เข้าไปในฐานข้อมูล ก่อนที่จะพัฒนาต่อยอดเป็น Deep South Watch Incident Database ในเวลาต่อมาที่มีเผยแพร่รายงานอยู่เป็นประจำในเว็บไซต์ขององค์กร และถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทางวิชาการ (Jitpiromsri, 2019)

3.5 เวอร์ชัน 5.0 หรือในเวอร์ชันปัจจุบันปี พ.ศ. 2564-2565 เป็นการปรับปรุงใหม่โดยมุ่งหวังจะพัฒนาเป็นฐานข้อมูลเปิด (Open Database) ที่ให้ผู้ใช้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ทั้งในแง่ของงานวิจัย งานสื่อสาร และงานนโยบายของทั้งหน่วยงานหรือองค์กรในระดับท้องถิ่นไปจนถึงผู้ใช้ที่สามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายขึ้นผ่านระบบออนไลน์ โดยทำให้สอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมที่ให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลที่มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นระหว่างฐานข้อมูลกับผู้ใช้งาน การพัฒนาในเวอร์ชันที่ 5 นี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการวิจัยพื้นฐานจากงบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ. 2564 ของสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันสันติศึกษา⁸ และโครงการ Studying and Strengthening the Quality and Accessibility of Data on the Deep South for CSOs, Research Institutions and Government ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทุนสนับสนุนจาก USAID

จะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาและแก้ไขจุดอ่อนของฐานข้อมูลมาโดยตลอด ทั้งในทางแนวความคิด เนื้อหาและในทางเทคนิค ในขั้นตอนปัจจุบัน (Version 5.0) ฐานข้อมูลเฝ้าระวังได้กลายเป็นตัวแบบความคิดในการพัฒนาฐานข้อมูลแบบบูรณาการ เพื่ออธิบายพลวัตเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในมิติเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2565 ที่ทำให้มองเห็นทั้งข้อมูลเหตุการณ์ ข้อมูลเศรษฐกิจสังคม ข้อมูลความรู้สึกรักของประชาชน และข้อมูลโครงการ/งบประมาณรัฐในระดับพื้นที่ซึ่งสามารถแสดงภาพทางภูมิศาสตร์ (Geographic Map)

⁸ โครงการวิจัยบูรณาการความรู้และพัฒนาระบบข้อมูลนโยบาย เศรษฐกิจสังคมและเหตุการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างสมานฉันท์และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในแผนงานการพัฒนาองค์ความรู้และตัวแบบนโยบายบูรณาการด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษา สันติภาพและยุติธรรมเพื่อสร้างสมานฉันท์และการพัฒนาที่ยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนงานวิจัยของหน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2564

แสดงมิติของเวลา และแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ดู (Interactive Database) ซึ่งแสดงภาพใน Dashboard ทั้งหมดนี้เป็นผลจากกระบวนการพัฒนาศักยภาพจากคนใน ในการนี้ได้พัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูลชุมชนและการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการสร้างสันติภาพจากคนใน แต่ยังมีจุดอ่อนที่ยังต้องพัฒนาต่อไป คือ การพัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูลจากทุกภาคส่วนให้กว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม

สรุปและอภิปรายผล

การเห็นด้วยภาพและความรู้

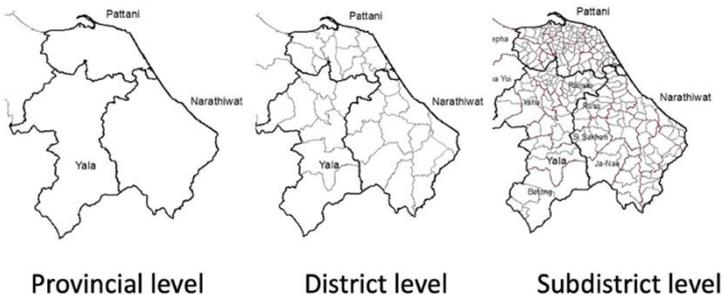
ข้อมูลเป็นความรู้และความเป็นจริงประเภทหนึ่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการก่อรูปของความคิด บทสนทนาและวาทกรรมในสังคม กล่าวในอีกแง่หนึ่ง พัฒนาการระบบฐานข้อมูลเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็นและความรับรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างวาทกรรมแห่งความรู้และการสื่อสารความรู้ อันเป็นการสร้างความจริงแบบหนึ่ง พูโกต์ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็นด้วยภาพหรือการมองเห็นกับความรู้ใหม่ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังอย่างลึกซึ้ง พูโกต์ได้ยกตัวอย่างอย่างเป็นรูปธรรมจากการจ้องมองต่อร่างกายคนไข้ในวิชาการแพทยศาสตร์ที่เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิทยาการความรู้ในโลกยุคใหม่ ในช่วงเวลาระหว่างศตวรรษที่ 17 และ 18 ในการนี้ การมองเห็นของแพทย์จะเปลี่ยนแปลงไปโดยการมองจะต้องเดินทางไปยัง “พื้นที่” ของร่างกายมนุษย์ที่ไม่เคยมีใครเปิดออกมาดูก่อน ดังนั้น พยาธิวิทยากายวิภาคศาสตร์จึงเป็นการมองในแนวตั้งจากพื้นผิวของการเกิดอาการของโรค (อวัยวะ) ไปสู่พื้นผิวของเนื้อเยื่อในด้านลึก (Membranes) เป็นการมองที่จมดิ่งไปจากสิ่งที่เปิดเผยไปสู่สิ่งที่ซ่อนเร้น และเดินไปทั้งสองทิศทาง การมองเห็นจึงเป็นการเดินทางอย่างต่อเนื่องจากขอบด้านหนึ่งไปสู่อีกขอบด้านหนึ่งของการรับรู้ ค้นหาเครือข่ายที่เป็นเงื่อนไขความจำเป็น (Network of Essential Necessities) ในองค์ประกอบของโรค (Foucault, 1994)

ดังนั้น การมองเพื่อสังเกตการณ์เป็นการมองเห็นโดยไม่เข้าไปแทรกแซงสิ่งที่เห็น เป็นความนิ่งเงียบโดยไม่มีการแสดงท่าทีและสัญญาณ เป็นการ

สังเกตการณ์ที่ปล่อยให้สรรพสิ่งเป็นไปด้วยตนเอง ดังคำพูดที่ว่า “ทฤษฎีทุกอย่างจะนิ่งเงียบหรืออันตรธานหายไป ณ ที่ข้างเตียงคนไข้” พูโกต์ อธิบายว่าการมองเห็นจากการสังเกตมีความหมาย เพราะมันประกอบด้วยความนิ่งเงียบซ้อนกันอยู่สองชั้น ในประการแรกคือ การนิ่งเงียบของทฤษฎี จินตกรรม และอะไรก็ตามที่เป็นอุปสรรคต่อความรู้สึกที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และประการที่สองคือ ความเงียบของภาษาทั้งหมดที่เกิดขึ้นก่อนหน้าที่จะเกิดการมองเห็น เมื่อก้าวพ้นความนิ่งเงียบสองชั้นนี้แล้ว สิ่งต่าง ๆ ก็จะถูกได้ยินเสียง เป็นการได้ยินเพราะข้อเท็จจริงที่ว่ามันได้ถูกมองเห็น การมองดังกล่าวจะไร้ซึ่งการแทรกแซง ไม่มีการตัดสินด้วยการวิจัยทดลองและไม่มีการดัดแปลงอะไร กระบวนการนี้แสดงให้เห็นความเข้มแข็งของแกนหมุนที่เป็นแหล่งกำเนิดแห่งความหมาย (Armature) การจะเป็นสิ่งที่จะต้องเป็นนั้นจึงไม่ใช่เพียงแค่ว่าจะต้องมีความสุข คัมภีร์ภาพหรือการตั้งข้อสงสัย แต่มันจะต้องเป็นจุดเริ่มต้นอันเป็นเหมือนกฎแห่งการสร้างบทประพันธ์และการมองเห็นจะต้องฟื้นคืนความจริงที่ถูกสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับแหล่งกำเนิด (Genesis) กล่าวในอีกแง่หนึ่ง ขั้นตอนนี้คือการสร้างขึ้นใหม่ในปฏิบัติการภายในตัวเองของสิ่งที่ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวอย่างแท้จริงเพื่อการสร้างบทประพันธ์ (Composition) กระบวนการนี้จึงมีความหมายในแง่ของการสังเคราะห์ (Analytic) ด้วย ดังนั้น เราจึงถือว่าการสังเกตการณ์เป็นตรรกะในระดับของเนื้อหาจากความรู้สึกรับรู้และเป็นตรรกะเพื่อทำให้เกิดความหมายต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นตัวสอนหรือให้ความรู้ต่อปฏิบัติการและการนำมาใช้ประโยชน์ในขั้นตอนต่อไป กระบวนการนี้ยังเป็นศิลปะของการสร้างความสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ของความรู้สึกประทับใจที่ได้รับมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเราและยังเป็นการอุปนัย (Induction) ต่อผลลัพธ์ที่ตามมาจากสิ่งเหล่านั้น ตรรกะจึงเป็นพื้นฐานของศิลปะแห่งการสังเกต แต่ศิลปะนี้อาจจะถูกมองว่าเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งของ “ตรรกะ” (Logic) แห่งวัตถุที่ขึ้นอยู่กับ การให้ความหมายต่อสิ่งนั้น ๆ เราจึงอาจจะนิยามการมองดูของวิทยาการคลินิกว่าเป็นปฏิบัติการแห่งความรู้สึกรับรู้ (Perceptual Act) ที่ถูกดำรงรักษาไว้โดยตรรกะแห่งปฏิบัติการ (Logic of Operations) มันเป็นการสังเคราะห์ เพราะว่าเป็นการร้อยพันแหล่งกำเนิดแห่งการสร้างบทประพันธ์ แต่ไม่มีการ

แทรกแซงจากภายนอกเพราะแหล่งกำเนิดนี้เป็นตัวคุณไวยากรณ์ (Syntax) ของภาษาที่ถูกกล่าวออกมาโดยวัตถุเหล่านั้นเองในท่ามกลางความเจียบในเบื้องต้น การมองเห็นจากการสังเกตการณ์ และสิ่งที่ถูกสัมผัสรับรู้จะสื่อสารออกมาผ่าน “ตรรกะ” ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดขององค์รวมทั้งหมดในรูปของตรรกะแห่งการปฏิบัติการ (Foucault, 1963) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแหล่งกำเนิดดังกล่าว

มุมมองดังกล่าวสอดคล้องกับกรณีของระบบฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังภาคใต้ สิ่งที่สำคัญมากคือ “การมอง” (Gazing) และ “การแสดงด้วยภาพ” (Visualization) ซึ่งเริ่มต้นจากการบันทึกข้อมูลเหตุการณ์เป็นจุดเล็ก ๆ จำนวนมากผ่านข้ามอนุกรมเวลา (Time-series) จากนั้นก็สามารถแสดงให้เห็นภาพเชิงพื้นที่ในแบบตัดขวาง (Cross-section) ภายในช่วงเวลาเดียวกันได้ จุดนี้ทำให้เรามองเห็นอุบัติการณ์ความรุนแรงผ่านพื้นผิวหน้า (Surfaces) เมื่อฐานข้อมูลถูกวาดร่างเป็นภาพบนหน่วยทางภูมิศาสตร์จากระดับจังหวัดไปเป็นอำเภอ และตำบล ลงไปสู่หน่วยเล็กที่สุดคือหมู่บ้าน ดังในภาพที่ 3 ที่ทำให้สามารถมองเห็นการกระจายตัวและการกระจุกตัวในแง่ของความถี่และพื้นที่ของความรุนแรงทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค

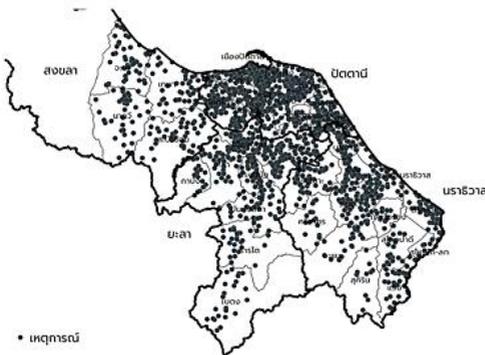
ภาพที่ 3 หน่วยพื้นฐานของแผนที่เหตุการณ์ที่สามารถแยกไปถึงระดับหมู่บ้าน

จากภาพดังกล่าวเมื่อดูภาพรวมการกระจายตัวของความถี่ในความรุนแรง เราสามารถมองเห็นภาพการกระจายตัวของความรุนแรงในจังหวัด

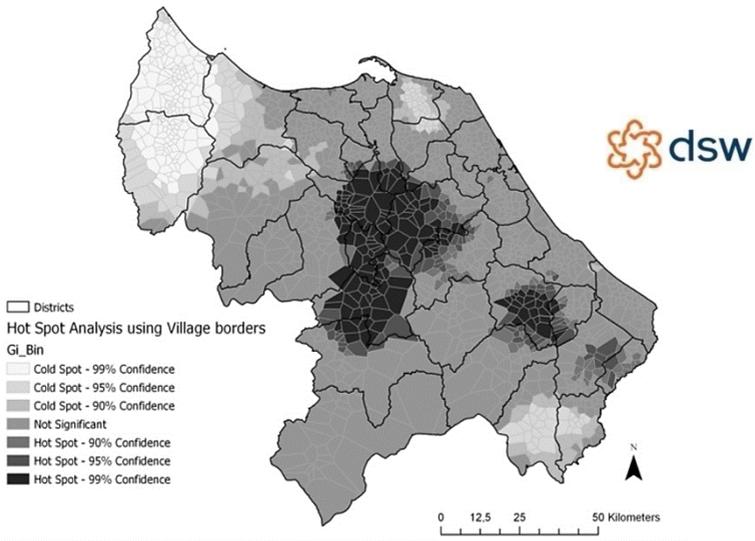
ชายแดนภาคใต้ทั้งหมดนับตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 ตามสถิติมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น 21,751 เหตุการณ์ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 7,414 คน และบาดเจ็บ 13,746 คน การมองเห็นภาพจะละเอียดยิ่งขึ้นเมื่อดูการกระจายตัวของความรุนแรงในระดับพื้นที่ในระดับตำบล ซึ่งพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวสูงสุดในรอบ 19 ปีที่ผ่านมา ในระดับตำบลที่มีความถี่ของความรุนแรงสูงสุดสิบอันดับแรก คือ ตำบลสะเตง จังหวัดยะลา ตำบลบันนังสตา จังหวัดยะลา ตำบลเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ตำบลสุโงโกลง จังหวัดนราธิวาส ตำบลตันหยงมัส จังหวัดนราธิวาส ตำบลบองอ จังหวัดนราธิวาส ตำบลจวบ จังหวัดนราธิวาส ตำบลปะลูลู จังหวัดนราธิวาส ตำบลบ้านแห้ว จังหวัดยะลา และตำบลสะเตงนอก จังหวัดยะลา แสดงในภาพที่ 4 และภาพที่ 5

แผนที่เหตุการณ์ในพื้นที่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของสงขลา
(อะ: นากวี เทพา และเสนาถ้อย) มกราคม 2547- ตุลาคม 2565

ภาพที่ 4 แผนที่ GPS ของเหตุการณ์ความรุนแรง

ภาพที่ 5 การแบ่งชั้นพื้นที่ความรุนแรงสูงสุดในระดับตำบลและหมู่บ้าน

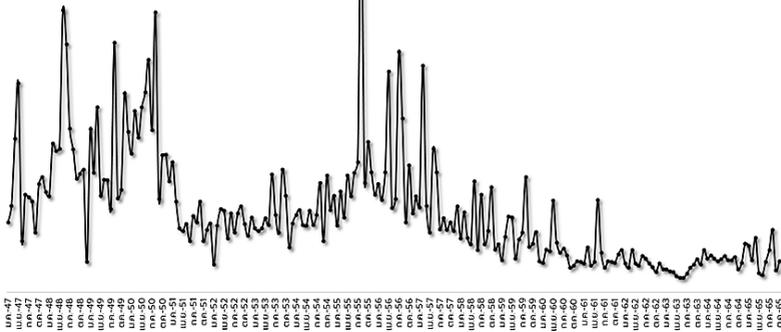
ไม่ใช่เพียงแค่ว่าภาพระดับพื้นผิวตามสภาพภูมิศาสตร์ของความรุนแรงเท่านั้น ฐานข้อมูลยังช่วยให้เห็นภาพในมิติด้านลึกที่แสดงระดับของความรุนแรงผ่านมิติของเวลา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงล่าสุดในปี พ.ศ. 2565 เมื่อมองดูอนุกรมเวลาดังกล่าว ดังที่แสดงให้เห็นในภาพที่ 6 และภาพที่ 7 เราจะเห็นแบบแผนแสดงแนวโน้มสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สูงขึ้นมากเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มาสู่การลดลงอย่างเป็นระบบนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 อันเป็นปีที่เริ่มมีการพูดคุยสันติภาพ หลังจากจุดตัดของเวลานี้สถิติเหตุการณ์รายปี ซึ่งเป็นความถี่ของความรุนแรงลดลงอย่างต่อเนื่องมาถึงปี พ.ศ. 2563 ในการนี้จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บโดยทั่วไปก็ลดลงด้วยเช่นกัน แต่สถิติเชิงอนุกรมเวลาก็แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2564 กลับสูงขึ้นมากกว่าปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีเหตุการณ์ 335 ครั้งกลายมาเป็น 481 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2564 จึงมีเหตุการณ์ที่สูงขึ้นมากกว่าปี พ.ศ. 2563 ถึงร้อยละ 44 ซึ่งถือได้ว่าเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2556 ที่เหตุการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งปีสูงขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมา

เปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์

ในพื้นที่ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของสงขลา
ระหว่างมกราคม 2547 ถึง ตุลาคม 2565 แยกรายเดือน

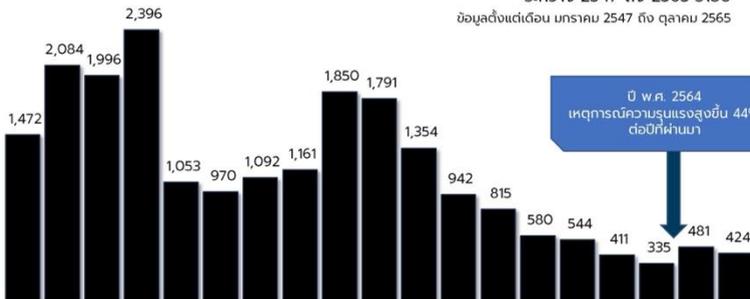
ภาพที่ 6 อนุกรมเวลาของความถี่เหตุการณ์ความรุนแรงรายเดือน

เปรียบเทียบจำนวนเหตุการณ์

ในพื้นที่ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของสงขลา
ระหว่าง 2547 ถึง 2565 รายปี

ข้อมูลตั้งแต่เดือน มกราคม 2547 ถึง ตุลาคม 2565

ภาพที่ 7 อนุกรมเวลาของความถี่เหตุการณ์ความรุนแรงรายปี

อีกด้านหนึ่ง การมองเห็นพลวัตของสถานการณ์ความขัดแย้งจากการกระจายตัวของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพลวัตในมิติของเวลาช่วยให้เรามองเห็นเหตุการณ์ได้ในหลายมุมมองและเข้าใจแรงขับเคลื่อนของความรุนแรงด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้เรารู้จากสิ่งที่มองไม่เห็น แต่เป็นตัวบ่งบอกความหมายอื่น ๆ ที่มากไปกว่า “พื้นที่เฉพาะ” ของการเกิดเหตุด้วย ดังที่ฟูโกต์ตั้งข้อสังเกตว่า พัฒนาการในการมองของการแพทย์คลินิกนั้น ทำให้เรารับรู้ได้โดยการสัมผัสโดยตรง ซึ่งนำไปสู่ความรู้ที่มากกว่าการเห็นแค่พื้นผิวหน้าและจุดเฉพาะที่บ่งบอกอาการของโรค “... ร่างกายมนุษย์ตามธรรมชาติเป็นตัวกำหนดนิยามพื้นที่ของแหล่งกำเนิดและการกระจายตัวของโรค (มันเป็น) พื้นที่ซึ่งประกอบด้วย เส้น ขนาด พื้นผิวหน้าและเส้นทางที่ถูกวาดวางไว้ในแบบเดียวกับเรขาคณิตโดยแผนที่แห่งกายวิภาค แต่ความเป็นระเบียบ ... ของร่างกายที่มองเห็นได้ในแบบดังกล่าวเป็นเพียงวิธีหนึ่งเท่านั้นซึ่งเราจะมองเห็นพื้นที่ของโรค (แต่) ยังมีการกระจายตัวของความเจ็บป่วยในแบบอื่นด้วย” ในแผนผังของการสำรวจค้นคว้าทางการแพทย์ในตอนแรกนั้น ขั้นตอนแรกก็คือ การมองเห็น (Visual) จากนั้นขั้นตอนต่อไปคือ การใช้ภาษา (Language) ในระหว่างการศึกษาสำรวจตรวจสอบอาการของโรคที่ผู้สังเกตได้ประสบการณ์จากความรู้สึกเบื้องต้นจากการมองเห็น ส่วนในขั้นที่สามคือ ความรับรู้จากความรู้สึก (Perception) มันคือคำอธิบายรายละเอียดวันต่อวันของเหตุการณ์ของโรคที่เกิดขึ้นในตัวคนไข้ ในขั้นสุดท้ายก็คือการพูด (Speech) คือ แสดงออกด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์การรักษาตามอาการหรือการสั่งยา (Prescription) ระหว่างการฟื้นตัวของคนไข้ แต่ในกรณีที่เกิดการตาย ในขั้นสุดท้ายก็จะกลายเป็นเรื่องของการจ้องมองเพ่งพินิจ (The Gaze) ซึ่งจะเป็นอำนาจสูงสุดในขั้นตอนนี้ในกระบวนการกายวิภาคศาสตร์ที่มีต่อร่างกายคนไข้ การสลับไปสลับมาระหว่างการพูดและการเพ่งพินิจเกิดขึ้นอยู่อย่างสม่ำเสมอทำให้โรคค่อย ๆ เผยให้เห็นความจริงของตัวเองออกมาเป็นขั้น ๆ

“... เป็นความจริงที่เผยออกมาจากตาและหู ซึ่งสาระที่สำคัญแม้จะเป็นความรู้สึกสัมผัสอย่างเดียว แต่มันจะถูกหรือฟื้นขึ้นมาซ้ำ ๆ จนเป็นภาพองค์รวม

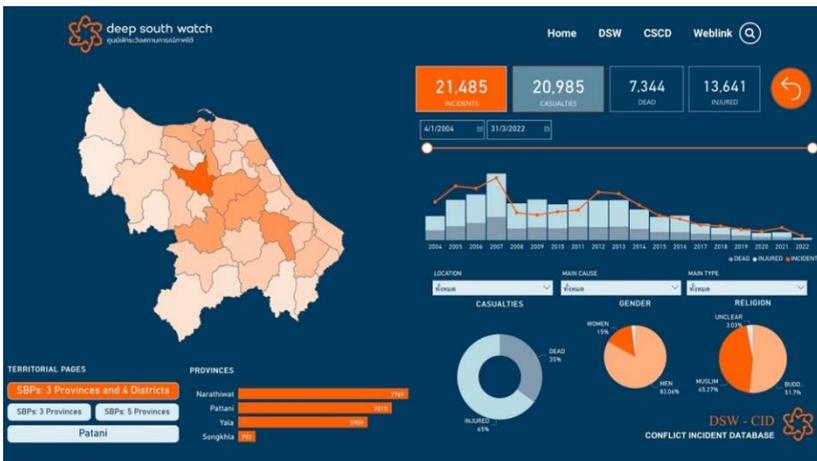
(Totality) อย่างไรข้อสงสัยโดยผ่านการมีประสาทสัมผัสสองอย่างคือการได้มองเห็นและการได้ฟัง” (Foucault, 1963)

ดังนั้น จึงมีคำพูดที่ว่า “.... สิ่งที่มีมองเห็นได้คือสิ่งที่พูดออกมาได้และการที่เราจะมองเห็นสิ่งใดได้ทั้งหมดนั้นก็เพราะว่าเราสามารถจะพูดถึงสิ่งนั้นได้ทั้งหมดนั่นเอง” นี่คือความรู้ของวิชาคลินิกในศตวรรษที่สิบเจ็ดและสิบแปด แต่ความรู้และประสบการณ์ใหม่ทางการแพทย์แบบคลินิกในตอนปลายศตวรรษที่สิบแปดและต้นศตวรรษที่สิบเก้าสามารถจะทำได้มากกว่าเพียงแค่อ่านสิ่งที่มองเห็นเท่านั้น เพราะว่ามีควมลับหลายอย่างที่ซ่อนอยู่ภายใต้การมองเห็นดังกล่าว สิ่งที่ค้นพบใหม่ก็คือการมองเห็นที่สะท้อนความรู้สึกออกมาอย่างเป็นรูปธรรม (Concrete Sensibility) อันเป็นการมองที่เดินทางไปจากเรือนร่างไปสู่เรือนร่าง บนเส้นทางเดินในพื้นที่ของความรู้สึกสัมผัสจริง ๆ ความจริงทุกอย่างคือความจริงบนความรู้สึกสัมผัส ดังที่มีคำกล่าวที่ว่าทฤษฎีทุกอย่างจะนิ่งเงียบหรืออันตรธานหายไป ณ ที่ข้างเตียงคนไข้ นั้น และถูกแทนที่โดยการสังเกตและประสบการณ์ มิติทั้งหมดของการวิเคราะห์จะต้องถูกจัดวางในรูปแบบที่เป็นสุนทรียภาพ อันเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน การวินิจฉัยโรคจากการฟังด้วยหูของตัวและใช้มือสัมผัสลูกคอต่อรอยโรคที่ปรากฏในเซลล์ เมมเบรน และเนื้อเยื่อ⁹ จนต่อมามีการใช้ไมโครสโคป การทดสอบทางชีววิทยา และระบบข้อมูลก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอีก เพราะว่าจากการวิเคราะห์ทางกายวิภาคอย่างง่ายไปสู่การวิเคราะห์กระบวนการทางพยาธิวิทยาทางสรีรวิทยา ทำให้อภิธานคำศัพท์ของสัญญาณและการถอดรหัสร่างกายมนุษย์ในทางการแพทย์มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

⁹ Michel Foucault, *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*, เฟิงอ้าง, pp. 120-121. ดังที่ฟูโกต์อ้างถึง Marie Francois Xavier Bichat (1771-1802) ซึ่งศึกษาให้เห็นโดยละเอียดถึงเนื้อเยื่อสืบเสาะแบบมีทั้งเนื้อเยื่อเส้นประสาท หลอดเลือดแดง หลอดเลือดดำ เนื้อเยื่อของเส้นทางการหายใจ เนื้อเยื่อที่สามารถดูดซึม เนื้อเยื่อกระดูก เนื้อเยื่อชั้นในของอวัยวะ เนื้อเยื่อเส้นใย เนื้อเยื่อกระดูกอ่อน เนื้อเยื่อกล้ามเนื้อในสัตว์ กล้ามเนื้อเยื่อเมือกบุผิว เยื่อหุ้มสมอง เยื่อสร้างไขข้อ ต่อม หนังแท้ใต้ผิวหนัง หนังกำพร้าและผม การเพ่งพินิจและสัมผัสอย่างละเอียด ทำให้พบว่าเมมเบรนเป็นหน่วยปัจเจกของเนื้อเยื่อซึ่งแม้จะมีควมบางเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างกันได้ โดยผ่านความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างอวัยวะที่มีบางส่วนที่อยู่ใกล้ชิดกัน กายวิภาคศาสตร์จึงเปลี่ยนไปเพราะ “การเพ่งพินิจ” รอยโรคในอีกแบบหนึ่ง

การเห็นด้วยภาพกับการสื่อสารสาธารณะ

การมองเห็นภาพของฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้จึงเป็นการมองเห็นด้วยตรรกะแห่งความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน อันสะท้อนให้เห็นสุนทรียภาพ (Aesthetics) ด้วยภาพ กราฟและตาราง ดังนั้น ฐานข้อมูลจึงทำให้เห็นภาพแบบ Dashboard ซึ่งการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลในรายงานวิเคราะห์มาสรุปให้สามารถเห็นภาพได้ในหน้าเดียว และยังเป็นข้อมูลที่อัปเดตสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา รายงานสถานการณ์จะถูกอัปเดตโดยอัตโนมัติ เมื่อมีข้อมูลใหม่ ๆ เข้ามา เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในรายเดือนหรือรายปี ข้อมูลจากหลาย ๆ ที่สามารถเอามารวมกันและเปลี่ยนเพียงครั้งเดียว แต่มีผลให้ตารางในการนำเสนอเปลี่ยนไปทั้งหน้ากระดาษ ในการใช้หลาย ๆ ครั้ง นอกจากนี้ Dashboard ยังมีความปฏิสัมพันธ์กันและผู้อ่านสามารถดึงข้อมูลมาหารายละเอียดได้ทันที ภาพที่ 8 เป็นการนำเสนอ Dashboard ดังกล่าว

ภาพที่ 8 Dashboard เหตุการณ์ความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

ความละเอียดของฐานข้อมูลจึงชี้ให้เห็นพลวัตของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดทุกช่วงเวลา ซึ่งสามารถจะระบุได้ว่ามีลักษณะความแปรปรวนอย่างไรด้วยลักษณะความแปรปรวนของสถานการณ์มีตัวบ่งชี้หรือสิ่งบอกเหตุด้วยจากการวิเคราะห์และตีความจากข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์จากฐานข้อมูลสามารถชี้ให้เห็นว่าในระยะหลัง ความถี่ของเหตุการณ์ความไม่สงบรายเดือนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2564 มีสภาพคงที่และขึ้น ๆ ลง ๆ ในบางครั้งสะท้อนว่ามีสภาพอะไรบางอย่างในพื้นที่และปัญหาหลายอย่างในทางนโยบาย แต่ในรอบสองปีระหว่าง ปี พ.ศ. 2563-2564 แสดงให้เห็นจุดการแปรผันที่ชัดเจนมาก ดังที่ในปี พ.ศ. 2564 เหตุการณ์รายเดือนมีระดับความถี่สูงมากกว่าปี พ.ศ. 2563 แทบจะทุกเดือน เหตุการณ์แทรกซ้อนที่สำคัญ คือ ในปี พ.ศ. 2563 เริ่มการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทั่วประเทศและในพื้นที่จนทำให้มีมาตรการล็อกดาวน์ในพื้นที่โดยรัฐ ประกอบกับอีกปัจจัยหนึ่ง คือ ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ หรือบีอาร์เอ็น (Barisan Revolusi Nasional - BRN) ได้ประกาศยุติความรุนแรงฝ่ายเดียวดังที่มีรายงานข่าวว่า บีอาร์เอ็น (BRN) ออกแถลงการณ์หยุดกิจกรรมความเคลื่อนไหวทั้งหมดของกลุ่มลงชั่วคราว เพื่อเปิดทางให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เข้าถึงความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติงานในช่วงที่เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่กำลังแพร่ระบาด การที่เกิดสภาพดังกล่าวทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบในปี พ.ศ. 2563 ลดลงมาก แต่การปฏิบัติการ “บังคับใช้กฎหมาย” ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐก็ยังคงดำเนินต่อไปเหมือนเดิม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการปิดล้อมตรวจค้นและปฏิบัติการทางยุทธวิธีหลายจุด มีการวิสามัญฆาตกรรมหลายกรณีเกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว จากนั้นปฏิบัติการความรุนแรงทั้งสองฝ่ายเริ่มสูงขึ้นนับตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2564 ระดับความรุนแรงในแต่ละเดือนจึงสูงขึ้นทุกเดือนในปี พ.ศ. 2564 และแนวโน้มดังกล่าวยังมีความต่อเนื่องมาถึงปี พ.ศ. 2565 (Jitpiromsri, 2022) ความแปรปรวนเห็นได้อย่างชัดเจนในสถิติรายเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2564-2565 ดังจะเห็นได้ในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ตัวอย่างแสดงเหตุการณ์ความไม่สงบรายเดือน

การสื่อสารสาธารณะด้วยวารสารศาสตร์ข้อมูล

แต่อย่างไรก็ดี การนำเสนอด้วย Dashboard ที่พัฒนาขึ้นมาโดยศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ในแง่ของการสื่อสารสมัยใหม่ที่อาศัยข้อมูลเป็นแกนกลางสำคัญของการเล่าเรื่อง แบบที่เรียกว่า “วารสารศาสตร์เชิงข้อมูล” (Data Journalism) ที่ได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการขุดเจาะเข้าถึงข้อมูลเน้นกระบวนการรายงานข่าวด้วยการใช้ข้อมูลเป็นหลักที่พยายามสร้างจุดเด่นในฐานะข้อมูลที่มีความเป็น “ภววิสัย” (Objectivity) เพื่อความหนักแน่นและน่าเชื่อถือสูง ก่อนจะนำเสนอด้วยวิธีที่เรียบง่ายไปจนถึงซับซ้อนด้วยเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ทั้งนี้ วารสารศาสตร์เชิงข้อมูลยังเป็นข้อท้าทายอีกประการหนึ่งของนักวารสารศาสตร์ยุคใหม่ที่จะต้องแสดงบทบาทในฐานะ “นักแปล” “นักตีความ” ข้อมูลให้สาธารณชนสามารถติดตามและเข้าใจนัยสำคัญที่นำเสนอออกไปสู่สาธารณะ (Nindum, 2022) ถึงกระนั้นก็ดี การนำเสนอในฐานะข้อมูลเปิดเช่นนี้ ยังช่วยลดข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในเชิงประจักษ์ด้วยอีกประการหนึ่ง เพราะเป็นแหล่งให้บริการข้อมูลเปิด ซึ่งแตกต่างจากแหล่งข้อมูลข่าวสารของภาครัฐและเอกชนที่มักไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล แม้จะอาศัยการเข้าถึงด้วยพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความยุ่งยากและซับซ้อนในการร้องขอและรวบรวมข่าวสารอยู่

กล่าวโดยสรุป การใช้ระบบข้อมูลมีความสำคัญในการเป็นตัวช่วยในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสันติภาพ ฐานข้อมูลต้องพัฒนามาจากฐานความรู้ เรื่องของความคิดและความรู้ในเรื่องการติดตามเฝ้าระวังความขัดแย้งเป็นผลพวงมาจากแนวความคิดในเรื่องสันติภาพที่เสรี (Liberal Peace) ซึ่งมีความเชื่อที่ว่า ศักยภาพในการเก็บรวบรวม เผยแพร่และตีความข้อมูลเป็นหัวใจสำคัญต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างสันติภาพที่มีเสรีภาพ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยี ทำให้มีพัฒนาการวิธีการในการเก็บข้อมูลและนำเสนอในสถานการณ์ความขัดแย้งให้ซับซ้อนขึ้น Deep South Watch เป็นระบบฐานข้อมูลซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ของการศึกษาทางวิชาการต่อสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งมีพัฒนาการมาตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมา อีกด้านหนึ่งแนวคิดในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็นการเพ่งพินิจและความรับรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างวาทกรรมแห่งความรู้และการสื่อสารความรู้ อันเป็นการสร้างความจริงอีกแบบหนึ่ง จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างการมองเห็นด้วยภาพหรือการมองเห็นกับความรู้ใหม่ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังอย่างลึกซึ้งแบบเดียวกับการพัฒนาความรู้ของกายวิภาคศาสตร์ในยุคใหม่ ระบบฐานข้อมูล DSW แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่สำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่าง “การเพ่งพินิจ” (Gazing) และ “การแสดงด้วยภาพ” (Visualization) ซึ่งเริ่มต้นจากการบันทึกข้อมูลเหตุการณ์เป็นจุดเล็ก ๆ จำนวนมากทั้งในมิติเวลา (Time-series Dimension) และมิติเชิงพื้นที่ในแบบตัดขวาง จุดนี้ทำให้เรามองเห็นอุบัติการณ์ความรุนแรงผ่านพื้นผิวหน้าของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จากระดับจังหวัดไปเป็นอำเภอ และตำบล ลงไปสู่หน่วยเล็กที่สุดคือหมู่บ้านและยังชี้ให้เห็นความแปรปรวนของเหตุการณ์ผ่านช่วงเวลาต่าง ๆ ได้จนถึงปัจจุบัน¹⁰

¹⁰ การเพ่งพินิจด้วยตา (Gazing) และการแสดงด้วยภาพ (Visualization) เป็นอีกพัฒนาการในการสร้างความรู้ (Knowing) ที่เพิ่มเข้ามาจากแนวคิดสร้างวาทกรรมความรู้ในยุคของ Michel Foucault เพราะในการพัฒนาการสื่อสารในโลกดิจิทัล การมองเห็นด้วยภาพเป็นอีกเทคโนโลยีการสื่อสารที่เพิ่มขึ้นมาในรูป Info Graphics การสร้าง Geodata และภาพเคลื่อนไหวแบบใน Dashboard ซึ่งผลทำให้การรับรู้ด้วยภาพที่ประจักษ์แก่สายตา มีพลังอำนาจมากขึ้นอย่างมากมายมหาศาล

ผลการวิจัยจึงบรรลุวัตถุประสงค์ในการอธิบายการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามและเฝ้าระวังความรุนแรง - ความขัดแย้ง ในงานของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW) อันเป็นผลจากงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง บทความนี้ชี้ให้เห็นการเริ่มจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อเพิ่มมิติการเห็นด้วยภาพด้านพื้นที่และเวลา โดยเฉพาะการนำเสนอภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และกราฟแสดงช่วงเวลา การนำเสนอและวิเคราะห์บริบทการพัฒนาการจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวยังบอกว่า การแสดงให้เห็นด้วยภาพช่วยให้ความรู้เรื่องความขัดแย้งในสามจังหวัดภาคใต้โดยละเอียดด้วยมิติพื้นที่ มิติเวลา และพลวัตของความรุนแรง ในท้ายที่สุดการสื่อสารองค์ความรู้เรื่องความขัดแย้งในภาคใต้ไปสู่สาธารณะจะช่วยสร้างบทสนทนาเรื่องสันติภาพและการแก้ปัญหาในพื้นที่ความขัดแย้งของท้องถิ่น ทำให้ฐานข้อมูลเฝ้าระวังของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้แตกต่างจากฐานข้อมูลราชการไม่ว่าจะเป็นข้อมูลทหารหรือตำรวจซึ่งมีมิติปิดลับ แข็งตัวและไม่มีความยืดหยุ่น การมองเห็นและการรู้ข้อมูลของประชาชนเป็นการสร้างวาทกรรมสันติภาพในอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างจากข้อมูลในวาทกรรมความมั่นคงของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- Chandler, D. (2017). *Peacebuilding: The Twenty Years' Crisis, 1997-2017*, Palgrave and Macmillan, 2017, p.69.
- Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge : Selected Interviews and Other Writings 1972 - 1977*. Colin Gordon (ed.) New York Patheon.
- Foucault, M. (1994). *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*. New York: Vintage Books
- Ginty, R. M. (2010). Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-Up Peace. *Security Dialogue*, 41(4), 391-412.

- Ginty, R. M. (2011). *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*, Palgrave Macmillan.
- Hallberg, J. D. (2012). PRIO Conflict Site 1989–2008: A Geo-Referenced Dataset on Armed Conflict. *Conflict Management and Peace Science*, 29(2), 219–232.
- Jitpiomsri, S., Kittavorn, P., Lakateb, P., Raden-Ahamad, R., & Sowana, A. (1999). *The Analysis of Socio – psychology and Security Changes in Southern Border Provinces*. Research Center of Humanity and Social Sciences, Prince of Songkla University.
- Jitpiomsri, S. (2005). One year one decade of Southern Thailand Violence. (Prisana kong Punha lae Tang Aok). *Political Science Journal*, 26(1), 79-90.
- Jitpiomsri, S. (2006). *Violence situation in Southern Border of Thailand 2004 – 2005*. Retrieved December 12, 2022, from <https://deepsouthwatch.org/index.php/th/node/16>
- Jitpiomsri, S. (2006). Decade of Violence Development in Southern Border of Thailand. conference proceedings: *Annual conference of Southern regional’s Political Science and Public Administration Society*. Faculty of Management Science, Prince of Songkla University.
- Jitpiomsri, S., Sugunnasil, W., & Sowana, A. (2010). *Developing Policy Analysis Models for Violence Resolution through Socio-economic, Demographic Database Systems*. NRCT.
- Jitpiomsri, S., & Engvall, A. (2015). *Conflict Database and Quantitative Analytical Models of Conflict in the Deep South of Thailand*, Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD) Prince of Songkla University,

- Pattani Campus Deep South Watch (DSW), Research Project for National Research University (NRU), Fiscal Year of 2015.
- Jitpiromsri, S. (2017). *Deep South Incident Database: Context, development, Applications, and Impacts, Expanding Community Approaches in Southern Thailand*, KM Note 11, World Bank Group, Thailand, 2017.
- Jitpiromsri, S. (2019). The Deep South of Thailand: 15 Years in Fields of Open Conflict, Violence and Peace Narratives. *Asian International Studies Review*, 20 Special Issue (June 2019), 79-108.
- Jitpiromsri, S. (2022). *SouthernBorder/ Patani 2004 – 2021: Step to 19 Years* (Khaw kHao Pee Tee 19 Sunti pab Ja deaon Na Pai tang Nai Nhai Pee 2565). Retrieved December 12, 2022, from <https://deepsouthwatch.org/th/node/12816>
- Kaewthep, K. (2013). *Mass communication: Theories and approache*. Bangkok: Faculty of Communication Arts Chulalongkorn University.
- Kreutz, J. (2010). How and when armed conflicts end: Introducing the UCDP Conflict Termination dataset, *Journal of Peace Research*, 47(2), 243-250. DOI: 10.1177/0022343309353108
- Lewis, D. (2017). The myopic Foucauldian gaze: discourse, knowledge and the authoritarian peace. *Journal of Intervention and Statebuildin*, 11(1), 21-41. DOI: 10.1080/17502977.2016.1276677
- Lewis, D., Heathershaw, J., & Megoran, N. (2018). Illiberal peace? Authoritarian modes of conflict management. *Cooperation and Conflict*, 53(4), 486–506.

- Morel, A. (2016). *Violent Incidents Monitoring System (VIMS): A Methods Toolkit*, Asia Foundation and World Bank, July 2016.
- Morel, A. (2019). *VIMS-Violent Incidents Monitoring Systems: A Methods Toolkit*, The Asia Foundation, July 2016, Retrieved January 4, 2019, from <https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2016/08/VIMS-Methods-Toolkit.pdf>
- Nindum, S. (2022). *Journalism Ethics*. Bangkok. O.S. Printing House.
- Peace Insight (2009) *Deep South Watch*. Retrieved December 12, 2022, from <https://www.peaceinsight.org/en/organisations/deep-south-watch-dsw/?location=thailand&theme>
- Raleigh, C., Linke, A., Hegre, H., & Karlsen, J. (2010). Introducing ACLED: An Armed Conflict Location and Event Dataset, *Journal of Peace Research*, 47(5), 651–660.
- Richmond, O. P., & Michell, A., eds. (2012). *Hybrid Forms of Peace From Everyday Agency to Post-Liberalism*, Palgrave Macmillan.
- Richmond, O. P. (2014). *Peace: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press
- Richmond, O. P. (2016). *Peace Formation and Political Order in Conflict Affected Societies*. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Smart, B. (2013). *Michel Foucault*. (Jamaree Chiangthong and Sunthorn Sulsaranchit translate). Bangkok: SAC.

- Singleton, R. A. Jr., & Straits B. C. (1999). Approaches to Social Research, Third Edition, New York: Oxford University Press. 357-390.
- Sundberg, R., & Melander, M. (2013). Introducing the UCDP Georeferenced Event Dataset. *Journal of Peace Research*, 50(4), 523–532.